

จिनกับนโยบายการศึกษาชายแดนอินทนน-พม่า : ผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่*

อรสา รัตนอมริมย์ และ วรศักดิ์ มัทธโนบล

นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล อมรตยะ เสน (Amartya Sen) กล่าวไว้ว่า การจัดการทางสังคม อาทิ ทางด้านการศึกษา ไม่เพียงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อชีวิตของปัจเจกชนในเสรีภาพที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หลีกเลียงโอกาสที่จะป่วยเป็นโรคที่ป้องกันได้และโอกาสที่จะเสียชีวิตก่อนวัยอันควร หากแต่การศึกษายังส่งเสริมให้ปัจเจกชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ท่ามกลางเศรษฐกิจการค้าในระบบโลกาภิวัตน์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปมักต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตหรือระบบบริหารจัดการคุณภาพที่เข้มงวด ซึ่งทำให้การรู้หนังสือกลายเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของคนทำงาน (Amartya Sen, 2002, p.4) ขณะเดียวกัน การศึกษายังสัมพันธ์กับอนาคตและชะตากรรมของประเทศและชนชาติ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ระบุว่า “การศึกษาจะมีบทบาทชี้ขาดอนาคตการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ในศตวรรษที่ 21 นี้ คุณภาพสูงต่ำของประชากร ระดับความรู้ที่ลึกซึ้ง จำนวนทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญชี้ขาดความสำเร็จของแต่ละชนชาติในการแข่งขันระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การจะยกระดับคุณภาพของประชากรในแต่ละประเทศ และการผลิตบุคลากรที่มีลักษณะสร้างสรรค์ กุญแจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาการศึกษา” นอกจากนั้น “เค้าโครงแผนปฏิรูปและพัฒนาการศึกษาแห่งชาติจีน” ยังระบุว่า “ผู้ใดควบคุมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้ ผู้นั้นก็จะอยู่ในฐานะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ในการแข่งขันระหว่างประเทศ” (ฉางซีกง, เมษายน 2009, น. 2)

ในการประชุมสหัฐวรรษขององค์การสหประชาชาติ เมื่อปี 2000 ได้มีคำประกาศแห่งสหัฐวรรษ (UN Millennium Declaration) ระบุถึงเป้าหมายที่จะต้องทำเพื่อพัฒนาด้านความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้แก่เรื่องการจัดความยากจนและความหิวโหยรุนแรง การทำให้ผู้คนได้รับ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์” ของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (HS1069A) โดยได้รับการสนับสนุนจาก โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นต้นทั่วถึง การส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ การปรับปรุงสุขภาพมารดา การรักษาสีงแวดล้อมให้ยั่งยืน การสร้างพันธมิตรโลกเพื่อการพัฒนา ทั้งยังบรรจุยุคความใหม่ ได้แก่ การต่อสู้กับ HIV/AIDS ไข้มาลาเรียและโรคอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ว่า รัฐในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ เป็นรัฐที่อ่อนแอไม่สามารถนำการปฏิรูปหรือการพัฒนาได้ มักตกอยู่ภายใต้การชี้นำของมหาอำนาจ ส่วนรัฐที่ล้มเหลวก็ไม่สามารถสนองสินค้าสาธารณะ เช่น การศึกษา การแพทย์ สาธารณูปโภคแก่ประชาชน (ความมั่นคงของมนุษย์ : ยุทธศาสตร์ใหม่การพัฒนา, 2547)

สำหรับความเชื่อมโยงเรื่องการศึกษากับความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่ชายแดนนั้น ในทัศนะของวงวิชาการจีนแล้ว ส่วนใหญ่จะอธิบายอย่างอื่น ๆ ไว้ใน ความมั่นคงไม่ตามแบบ (非传统安全) และความมั่นคงทางสังคม (社会安全) ยกตัวอย่างเช่น หลู่จงเหว่ย (陆忠伟) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนยุคใหม่ ระบุว่า ความมั่นคงไม่ตามแบบมีลักษณะเฉพาะ 5 ประการ (1) มีทั้งลักษณะที่รุนแรงและไม่รุนแรง เช่น การค้ายาเสพติดและลักลอบค้าของเถื่อน การก่ออาชญากรรมหมู่ และระบบนิเวศน์เสื่อมโทรม (2) มีลักษณะค่อย ๆ ขยายสู่การ “ข้ามแดน” (3) สิ่งที่เป็นภัยคุกคามพลเมืองแต่ละประเทศ ซึ่งกระทบโดยตรงต่อชีวิตวิถีชีวิตในสังคม หรือความมั่นคงของมนุษย์องค์รวม และความมั่นคงแห่งรัฐ/ภูมิภาค/โลก เพียงแต่จะมีรูปแบบ ระดับ ช่วงเวลา และผลกระทบที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป (4) แต่ละปัญหาส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน และ (5) มีลักษณะแฝงไว้ด้วยการสะสมหรือค่อย ๆ เปลี่ยนรูป เช่น สีงแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งทั้ง 5 ประการนี้ ล้วนครอบคลุมถึงอาชญากรรมข้ามชาติ ค้าของเถื่อนข้ามชาติ และค้ายาเสพติดข้ามชาติ (เหอเยว่, 2006, น.88)

ข้อมูลพื้นฐานมณฑลอวิ๋นหนาน

มณฑลอวิ๋นหนาน (ยูนนาน) เป็นหนึ่งในเก้ามณฑลของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน อวิ๋นหนานตั้งอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ (ดูแผนที่ 1) มีเส้นพรมแดนยาวกว่า 4,060 กิโลเมตรติดกับประเทศพม่า ลาว และเวียดนาม โดยแบ่งเป็น 1,997 กิโลเมตร 710 กิโลเมตร และ 1,353 กิโลเมตรตามลำดับ (ดูตารางที่ 1) มีสัดส่วนเป็น 1 ใน 5 ของเส้นพรมแดนทางบกทั้งหมดของประเทศจีน มีด่านประเภทหนึ่ง 12 แห่ง ด่านประเภทสอง 8 แห่ง และช่องทางผ่านแดนเกือบร้อยแห่ง อวิ๋นหนานแบ่งการปกครองออกเป็น 16 เขต (แคว้น/จังหวัด) 129 อำเภอ (เมือง/เขต) ในจำนวนนี้เป็นจังหวัดปกครองตนเอง 8 แห่ง อำเภอปกครองตนเอง 29 แห่ง โดยเป็นอำเภอบริเวณ

ชายแดน 25 แห่ง ซึ่งมีถึง 22 แห่งที่เป็นเขตปกครองตนเองกลุ่มชนชาติ¹ เนื้อที่อำเภอ/เมืองชายแดนของอินทนนท์รวมกันมีสัดส่วนถึง 23.38% ของพื้นที่ทั้งหมด มีประชากรอาศัยอยู่ 5,740,000 คน โดยเป็นชนชาติส่วนน้อยถึง 59% อินทนนท์เป็นมณฑลที่มีชนชาติส่วนน้อยอาศัยอยู่มากที่สุดถึง 25 ชนชาติ ในจำนวนนี้เป็นชนชาติที่อาศัยข้ามพรมแดนถึง 16 ชนชาติ² ซึ่งคิดเป็นครึ่งหนึ่งของชนชาติที่อาศัยข้ามพรมแดนทั่วประเทศจีน (เจิ้งหม่านเซา หยางจงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 1; ฉางซีกง, 2009, น. 10) อินทนนท์จึงถือเป็นมณฑลที่มีลักษณะพิเศษในด้านความหลากหลายของชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ (Ethnic minority) อย่างสูง นอกจากนั้น อาณาบริเวณ 394,000 ตารางกิโลเมตรของอินทนนท์ยังเป็นภูเขาและกึ่งภูเขาถึง 94% มีที่ราบลุ่มเพียง 6% เท่านั้น การคมนาคมสัญจรระหว่างกันจึงไม่สะดวกเท่าที่ควร

หลายปีก่อน ผู้คนยังรู้จักอินทนนท์ในฐานะที่อยู่ติดกับพื้นที่ “สามเหลี่ยมทองคำ” แหล่งผลิตยาเสพติดสำคัญของโลก บางพื้นที่จึงกลายเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด และมีทั้งผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดด้วย อินทนนท์จึงกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคเอดส์และติดยา ทั้งสองมหันตภัยร้ายของสังคม ประมาณการว่า ผู้ติดเชื้อเอชไอวีทั่วทั้งอินทนนท์นั้น อาศัยอยู่ตามพื้นที่ชายแดนถึง 30% (เจิ้งฉวิน และ เว่ยน่า, 2009, น.43)

นอกจากนั้น พื้นที่ชายแดนอินทนนท์ยังถือว่าเริ่มต้นพัฒนาล่าช้ากว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ยังมีฐานะยากจนมาก โดยมีอำเภอยากจนระดับมณฑลถึง 17 แห่ง มีประชากรกว่า 630,000 คนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีสัดส่วนเป็น 12.7% ของประชากรโดยรวมในชนบท แม้ว่าหลายปีมานี้สัดส่วนคนจนต่อประชากร (Poverty Incidence) ในเขตตำบลชายแดนอินทนนท์จะมีแนวโน้มลดต่ำลง แต่ก็ยังสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ เช่นในปี 2006 สัดส่วนคนจนต่อประชากรในพื้นที่ชายแดนอยู่ที่ 27.8% สูงกว่าเกณฑ์ทั่วประเทศที่ 9.1% อยู่ถึง 21.9% (เชียวอิง, 2010) โดยส่วนที่ติดกับชายแดนพม่า นั้น มีสัดส่วนคนจนต่อประชากรค่อนข้างสูง (ดูแผนภูมิที่ 1) อินทนนท์จึงได้ชื่อว่าเป็นมณฑลที่รวมลักษณะ 4 ประการเข้าไว้ด้วยกัน คือ เป็นมณฑลชายแดน เขตเทือกเขา ถิ่นชนชาติส่วนน้อย และฐานะยากจน

¹ ดูรายละเอียดการแบ่งเขตการปกครองของจีนเพิ่มเติมได้ใน วรรคตี่ มัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีน : พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ*, สำนักพิมพ์มติชน, 2554, หน้า 266-294.

² จีนและพม่าบรรลุข้อตกลงในการแบ่งเขตแดนระหว่างกันเมื่อปี 1961 อันเป็นการยุติปัญหาที่ยืดเยืกรกว่า 70 ปี นับตั้งแต่อังกฤษขายอิทธิพลเข้ามายังพม่าและเกิดข้อพิพาทเรื่องพรมแดนกับราชสำนักชิง อย่างไรก็ตามเส้นพรมแดนที่เกิดขึ้น ได้ขีดแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันให้กลายเป็นคนต่างสัญชาติกัน จนเกิดเป็นชาติพันธุ์ที่อาศัยข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

ในด้านการศึกษานั้น ด้วยความเป็นพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงยาก ระดับการพัฒนาต่ำ ทำให้การส่งเสริมการศึกษาภาคบังคับในอินทนนท์เป็นภารกิจที่ลำบากและหนักหน่วงของภาครัฐ ชนชาติส่วนน้อย 11 ชนชาติที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนมีระดับการศึกษาเฉลี่ยแค่ 4-5 ปีเท่านั้น (ดูตารางที่ 2) ขณะที่อัตราผู้ไม่รู้หนังสือมีถึง 3 ชนชาติที่สูงกว่า 30% คือ ลีซอ นู และ เตอรู (ดูตารางที่ 3) แม้ว่าสถิติจากการสำรวจประชากรทั่วประเทศจีนครั้งที่ 6 (ปี 2010) จะพบว่า อัตราผู้ไม่รู้หนังสือที่มณฑลอินทนนท์จะลดลงจากการสำรวจครั้งที่ 5 (ปี 2000) จาก 11.39% เหลือ 6.03% ลดลง 5.36% คือปัจจุบันในบรรดาเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ 2,770,000 คน ทว่าระดับการศึกษาโดยรวมของอินทนนท์เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่พัฒนาแล้ว ยังคงถือว่าล้าหลังกว่าเกือบสิบปี (อินทนนท์, 2011)

ความสำคัญของพื้นที่ชายแดนอินทนนท์-พม่าโดยสังเขป

เมื่อพิจารณาจากหลักภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์แล้ว ประเทศพม่ามีความสำคัญต่อประเทศจีนอย่างมากในแง่ที่จะเป็นผู้แสดงบทบาทหลักในความปรารถนาอย่างแรงกล้าของอินทนนท์ที่จะเป็นตัวเชื่อมมณฑลชายฝั่งทะเลของจีนกับมหาสมุทรอินเดีย ขณะเดียวกัน การรักษาระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพม่า และดำรงเสถียรภาพทางการเมืองในพื้นที่ชายแดนจีน-พม่า จะเป็นไปได้ยากหากปราศจากไมตรีจิตที่เพียงพอจากจีน โครงการก่อสร้างท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากพม่าเข้าสู่อินทนนท์ ยิ่งตอกย้ำภูมิยุทธศาสตร์ที่สำคัญของมณฑล ซึ่งจะยิ่งกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับพม่าให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น (Xiaolin Guo, 2009, p. 2-3)

ทั้งนี้ นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่ามีวัตถุประสงค์หลัก 6 ประการ คือ (1) เป็นหลักประกันแก่ภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนในการออกสู่มหาสมุทรอินเดีย (2) อำนวยความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ชายแดน เนื่องจากจีนต้องอาศัยประเทศเพื่อนบ้านที่มีความมั่นคงเพื่อการพัฒนาภายในประเทศของตนเอง (3) เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงาน (4) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับพม่า (5) เพื่อรับมือกับการผงาดขึ้นของอินเดีย (6) รักษาความสัมพันธ์ “ฉันทันต” (胞波 / Pauk Phaw) กับพม่า³

³ ดูรายละเอียดใน Li Chenyang (2010), “China’s Policies towards Myanmar: A Successful Model for Dealing with the Myanmar Issue?”, in *Myanmar : Prospect for Change*, Singapore : Select Publishing, Konrad-Adenauer-Stiftung, Yunnan University, p. 177-204.

กล่าวเฉพาะนโยบายอ้างความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ชายแดนจีน-พม่า นั้น เดิมจีนกำหนดกรอบความสัมพันธ์กับบรรดาองค์กำลังติดอาวุธของบรรดาชนชาติส่วนน้อยใน พม่าอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้สะท้อนความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่า ทว่าภายหลังจีนกลับ ต้องประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดจากพื้นที่กองกำลังชนชาติส่วนน้อยทางเหนือ ของพม่า ซึ่งวิธีรับมือกับปัญหานี้มีความเห็นของฝ่ายที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการจีน 3 แนวทาง ด้วยกัน (1) ร่วมมือกับรัฐบาลทหารพม่าที่จะสร้างเอกภาพในพม่า ผ่านการปราบปรามยาเสพติด และพฤติกรรมลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมาย เพื่อประกันเสถียรภาพที่ยั่งยืนตามแนวชายแดน (2) สนับสนุนกองกำลังชนชาติส่วนน้อยทางเหนือของพม่า และถือเป็นพื้นที่กันชนระหว่างจีนกับ รัฐบาลทหารพม่า (3) สนับสนุนนโยบาย “วางมือ” แม้ว่ากองกำลังดังกล่าวจะมีความใกล้ชิดกับจีน มาแต่อดีต แต่ประเด็นนี้เป็นปัญหาภายในของพม่าซึ่งจีนไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ

ปัจจุบันมีพื้นที่ชายแดนเพียง 300 กิโลเมตรเท่านั้นที่อยู่ภายใต้การควบคุม โดยตรงจากรัฐบาลทหารพม่า⁴ ขณะที่พฤติกรรมผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบนำเข้า การค้าสิ่งผิด กฎหมาย การอพยพย้ายถิ่น และอาชญากรรมตามแนวพรมแดนยังคงแฝงฤทธิ์อยู่ แม้ว่าจีนกับ พม่าจะได้ลงนามข้อตกลงในการจัดการและความร่วมมือบริเวณพื้นที่ชายแดนด้วยกันตั้งแต่ปี 1997 แต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทั้งหมด

นับตั้งแต่ปี 2005 รัฐบาลจีนตัดสินใจที่จะสั่งห้ามชาวจีนออกไปเล่นการพนันยัง ต่างประเทศ พร้อมทั้งควบคุมการอพยพย้ายถิ่นตลอดแนวชายแดนอย่างเข้มงวด ทำให้ชาวจีนที่ ต้องการผ่านด่านเข้าไปยังพม่า จะต้องขออนุมัติบัตรผ่านแดนกับทางสถานีตำรวจติดอาวุธ ชายแดนอวิ้นหนานเสียก่อน โดยจะต้องเข้า-ออกภายในระยะเวลาที่กำหนด อย่างไรก็ตาม แม้จะมี มาตรการที่รัดกุม แต่ก็ยังมีพฤติกรรมผิดกฎหมายที่ไม่สามารถจัดให้หมดสิ้นได้ เพราะมี ช่องทางลักลอบผ่านแดนอีกหลายจุดตลอดแนวพรมแดน (Li Chenyang, 2010, p. 183-185)

วิวัฒนาการนโยบายโรงเรียนชายแดนอวิ้นหนาน-พม่าของจีน

ด้วยภูมิรัฐศาสตร์และสภาพสังคมที่มีลักษณะเฉพาะของอวิ้นหนาน ทำให้รัฐบาล จีนมีนโยบายเฉพาะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ กล่าวเฉพาะนโยบายด้านการศึกษา ของโรงเรียนชายแดนอวิ้นหนาน-พมานั้น เป็นเสมือนภาพย่อของนโยบายด้านการศึกษา

⁴ ปัจจุบัน (ปี 2011) น่าจะเพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อยเกือบ 300 กิโลเมตร ภายหลังจากเหตุจลาจลในเขตโกกั้งเมื่อปี 2009 ที่จบลงด้วยชัยชนะของรัฐบาลทหารพม่าเหนือกองกำลังของโกกั้ง

ระดับประเทศของจีน อีกทั้งยังสัมพันธ์กับสถานการณ์การเมืองของประเทศ ซึ่งทำให้การกำหนดนโยบายทางการศึกษาในพื้นที่ชายแดนอันเป็นพื้นที่ที่มีชนชาติส่วนน้อยอาศัยอยู่เป็นหลักนั้น จำต้องเกี่ยวข้องกับนโยบายด้านอื่น ๆ ด้วย โดยสามารถแบ่งวิวัฒนาการของนโยบายโรงเรียนชายแดนจีน-พม่าออกเป็น 4 ช่วงสำคัญ ดังนี้

1. ก่อนยุคสาธารณรัฐประชาชนจีน : การศึกษาคือกำแพงความมั่นคงแห่งรัฐ

แต่เดิมนั้นอินหนานถือเป็นเขตปกครองของพวกหัวหน้าชนเผ่า จากสังคมบุพกาลค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสังคมศักดินา และแม้ว่าจะเป็นเมืองชายขอบอยู่ห่างจากราชสำนัก ณ กรุงปักกิ่งกว่า 2,000 กิโลเมตร แต่ก็มีความสำคัญมาโดยตลอด เป็นพื้นที่ที่อำนาจบริหารส่วนกลางใส่ใจในเรื่องปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ.1644-1911) เมืองชายแดนของอินหนาน เช่น หลินซาง (临沧) ภาคการศึกษาได้รับการพัฒนาไปไม่น้อย โดยมีสาเหตุหลักสามประการ

ประการแรก แนวคิดดั้งเดิมของจีนโบราณมองว่า ชนชาติต่าง ๆ ไม่มีเส้นเขตแดนที่ชัดเจน ส่วนมาตรฐานในการแบ่งว่า ใครเป็น “ฮว่าเซีย (华夏)” และใครเป็น “ซื่ออี (四夷)”⁵ นั้น มิได้อยู่ที่ “สายเลือด” ทว่าอยู่ที่ “วัฒนธรรม” ดังนั้น บรรดาหัวหน้าชนเผ่าหรือผู้ปกครองศักดินาจึงได้เจริญรอยตามแนวคิดนี้ และเห็นว่าชนชาติมิใช่เรื่องที่ตายตัวเปลี่ยนแปลงมิได้ หากแต่ชนชาติสามารถผสมกลมกลืนกันได้ตลอดเวลา ชนชาติและประเทศชาติคือ “สิ่งที่หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน” การผสมผสานกันของชนชาติก็คือการรวมตัวกันเป็นประเทศ ดังนั้น เพื่อเปลี่ยนตัวเองจากซื่ออีเป็นฮว่าเซีย และเพื่อให้บ้านเมืองกลมกลืนสมานฉันท์ ผู้ปกครองของจีนตั้งแต่สมัยโบราณจึงมักให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนในพื้นที่ชายแดน เปิดสำนักวิชาเพื่ออบรมสั่งสอนธรรมเนียมปฏิบัติตามหลักปรัชญาขงจื๊อ ทั้งนี้ หากอณารยชนโดยอมหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมจีนหรือรับเอา “วิถีจีน” เข้าเป็นส่วนหนึ่งของตนแล้ว ก็ย่อมจะกลายเป็นชนชาติฮว่าเซียได้โดยสมบูรณ์ (หลัวซุนเหมย, 2007, น. 29; Mika Toyota, 2003, March)

ประการที่สอง เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เจริญขึ้น จำเป็นจะต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ จึงต้องพัฒนาทางการศึกษา

⁵ ฮว่าเซีย หมายถึง ชาวจีนที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณตอนกลางและตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำฮวงโห (黄河) ซึ่งถือเป็นอาณาจักรกลางของโลก และเป็นต้นกำเนิดชาวจีนฮั่นในปัจจุบัน ส่วนกลุ่มชนที่อยู่อาศัยโดยรอบทั้งสี่ทิศนั้น จะเรียกรวมกันว่า ซื่ออี หรือ อณารยชนทั้งสี่ ซึ่งในทัศนะของชาวฮว่าเซียแล้ว เห็นว่า ซื่ออีมีวัฒนธรรมวิชาความรู้ด้อยกว่าตน

ประการที่สาม ในสมัยราชวงศ์ซิง อันเป็นยุคที่ชนชาติแมนจูปกครองจีนนั้น บรรดาชาวฮั่นได้อพยพไปยังพื้นที่ชายแดนอินทรีหนานจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีทั้งเหตุผลทางการเมือง ค้าขาย และหนีภัยธรรมชาติ ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า ชาวฮั่นหรือชาวจินโบราณนั้น ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและการศึกษาอย่างมาก ดังนั้น เมื่ออพยพไปยังพื้นที่ใด จึงมักนำ การศึกษาเข้าสู่พื้นที่นั้นไปด้วย

นักศึกษาศาสตร์ยุคโบราณชื่อดังของจีน เฝิงกั๋วจุน (彭桂尊) ได้สรุประบบ การศึกษาของเมืองหลินชางในสมัยราชวงศ์ซิงไว้ว่า ถือเป็นภาพย่อของระบบการศึกษาจีนในสมัย นั้นที่มีจุดเด่นคือ ยังรักษานุคลิกแบบสังคมศักดินาอยู่มาก การศึกษาบริเวณพื้นที่ชายแดน อินทรีหนานนั้นเจริญขึ้นก็ด้วยผู้ปกครองศักดินาต้องการผลักดันการศึกษาเล่าเรียนเพื่อสร้าง เสถียรภาพทางการเมืองปกครอง แม้แต่ช่วง 10 ปีสุดท้ายของราชวงศ์ซิง ที่มีการปฏิรูปการศึกษาให้เป็น แบบสมัยใหม่ เพิ่มเนื้อหาวิชาด้านครุศาสตร์ อาชีวศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ ก็ด้วยเพราะ บัญชาการจากราชสำนัก โดยผู้ปกครองมุ่งหวังอบรมสั่งสอนให้ประชากรราษฎรมีความจงรักภักดีต่อ กษัตริย์ ยึด**บรรทัดฐาน 3 ประการและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตน 5 ประการ**ที่เรียกว่า “ซานกั๋วอู่ฉาง (三纲五常)”⁶ ทรัพยากรบุคคลจะต้องมีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของ ผู้ปกครอง โดยมีได้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ และมีได้คำนึงถึงวิชาความรู้ของ ท้องถิ่นตลอดจนความหลากหลายของชนชาติ ไม่ได้ผนวกเอาทรัพยากรเดิมของท้องถิ่น (ของชน ชาติส่วนน้อย-ผู้วิจัย) เข้าสู่ระบบการศึกษาด้วย จึงทำให้การศึกษามีอาจแผ่ขยายวงกว้างออกไป และสูญเสียโอกาสที่จะส่งเสริมการพัฒนาของท้องถิ่น (หลัวซุนเหมย, 2007, น. 32) แม้ในยาม วิฤติชาติช่วงปลายราชวงศ์ซิง ทางทหารจะได้ปฏิรูปเศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา แต่ก็ไมอาจ ยื้อชะตากรรมของราชสำนักซึ่งที่เต็มไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวงไว้ได้

ด้วยเหตุที่อำนาจของราชสำนักซิงตกต่ำลง ก่อปรกับการรุกรานเข้ามาของ มหาอำนาจตะวันตก ทำให้ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียอาคเนย์ต้องตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ หรือฝรั่งเศส นับจากนั้นยาวนานจนกระทั่งถึงต้นศตวรรษที่ 20 บริเวณชายแดนมณฑลอวิ๋นหนาน ได้กลายเป็นฐานปฏิบัติการแนวหน้าสุดในการต่อต้านการรุกรานทางวัฒนธรรมและสันติภาพ

⁶ ทัศนะที่ว่าด้วยจริยธรรมและคุณธรรมตามปรัชญาขงจื้อ โดยเน้น**บรรทัดฐาน 3 ประการ** คือ พ่อเป็นบรรทัด ฐานของลูก ประมุขของรัฐเป็นบรรทัดฐานของขุนนาง สามีเป็นบรรทัดฐานของภรรยา และ**หลักเกณฑ์ในการ ปฏิบัติตน 5 ประการ** คือ เมตตาธรรม จริยธรรม จาริตประเพณี สติปัญญา และความมีสัจจะ (วิบูลย์ ตั้งกิตติ ภาภรณ์, 2548, น. 43)

ด้วยเหตุนี้ ทางกรจีนจึงเห็นว่า การศึกษาคือภารกิจสำคัญของชาติที่สัมพันธ์แนบแน่นกับการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนความมั่นคงแห่งรัฐและกิจการชายแดน

ปลายราชวงศ์ชิงคาบเกี่ยวกับต้นยุคสาธารณรัฐ (ค.ศ.1911-1949) สมัยที่หลี่เยวไก (李曰垓) เป็นผู้กำกับดูแลการศึกษาชนชาติ (民族教育)⁷ ของมณฑลอวิ๋นหนานนั้น ได้ยกระดับความสำคัญของการศึกษาขึ้นมาทัดเทียมกับการป้องกันประเทศ กิจการชายแดน ความมั่นคง และความสามัคคีแห่งประชาชาติในพื้นที่พรมแดนทางใต้ของจีน โดยหลี่เยวไกได้กล่าวไว้ว่า

การศึกษาของประชาชนตามแนวชายแดน “ไม่จำเป็นต้องให้ได้ผลในช่วงเวลาอันสั้น แต่จะต้องบรรลุถึงผลกระทบต่อความคิดและการกระทำ ให้สามารถเอื้อประโยชน์แก่การอารักขาชายแดนระหว่างประเทศได้ก็เพียงพอ...หากนำงบประมาณที่จะใช้สร้างค่ายทหารแต่ละแห่ง มาสร้างโรงเรียนขึ้นแทน 1 แห่ง ก็มากมายเกินพอ...ถ้าโรงเรียนมีวินัยในการรักษาการณ์ชายแดนดูค่ายทหาร ถ้านักเรียนมีระเบียบเคร่งครัดดุจกองทัพอันเกรียงไกรแล้วไซ้ร ย่อมไม่เพียงจะหลอมรวมประชาชนเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่ยังสามารถทำให้การป้องกันประเทศมีเสถียรภาพ” (ฉางซีกง, 2009, น. 61)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า จีนได้ยกระดับสถานะการศึกษาของมณฑลอวิ๋นหนานขึ้นมาสำคัญเทียบเท่ากับการป้องกันชายแดนและสร้างความกลมกลืนในหมู่ประชาชาติเป็นประเด็นหลักมานับศตวรรษ โดยกำหนดการศึกษาในฐานะเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์เป็นประเด็นรองมาโดยตลอด

2. ยุคสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนต้น : การศึกษารับใช้การเมืองชนชั้นกรรมาชีพ

ต่อมาหลังจากสถาปนาจีนใหม่หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน (ค.ศ.1949-ปัจจุบัน) ในทัศนะของทางการจีนแล้ว อวิ๋นหนานเป็นปากทางที่กลุ่มอิทธิพลต่อต้านจีนของค่ายตะวันตกกับ

⁷ ในสารานุกรมจีน หมวดที่ว่าด้วยการศึกษานั้น ระบุว่า “หมินจูเจี๋ยอวี้ (民族教育)” หมายถึงการศึกษาของกลุ่มชนชาติส่วนน้อย โดยมีได้รวมชนชาติอื่นที่เป็นชนชาติส่วนใหญ่ของจีน อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีว่าด้วย “หมินจูเจี๋ยอวี้” นี้ มีหลายทฤษฎี โดยภาพรวมแล้ว แบ่งได้เป็น ความหมายกว้างคือ การสืบทอดองค์ความรู้ของชนชาติท้องถิ่น และการรับเอาวิชาความรู้จากภายนอก ส่วนความหมายแคบคือ การศึกษาว่าด้วยวิชาความรู้ของชนชาติส่วนน้อย ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://learning.sohu.com/20050407/n225073532.shtml>

ขบวนการปฏิรูปชนนอกดินแดน อาจอาศัยปัญหาความแตกต่างด้านชนชาติ ศาสนาและระดับการพัฒนา มาเป็นช่องทางทะลายแนวป้องกันประเทศจีน (ฉางซีกง, 2009, น. 61-62)

เริ่มแรกนั้น รัฐบาลจีนใหม่เล็งเห็นว่า พื้นที่ชายแดนจีน-พม่ายังล้าหลัง เป็นสังคมที่มีประเพณีความเชื่อดั้งเดิมของแต่ละชนชาติสูง ยังนับถือเทพเจ้าธรรมชาติและศาสนา ดังนั้น ในปี 1951 สำนักงานการศึกษาของอวิ้นหนานจึงตัดสินใจก่อตั้งโรงเรียนนำร่องในพื้นที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อย โดยจะรับผิดชอบทั้งการกิน การอยู่ เสื้อผ้า และการศึกษา สำหรับโรงเรียนปกติทั่วไปจะเปิดชั้นเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะ (จงกั๋งอวิ้นหนานเล้งเซวียนฉวนปู้เค่อถี้จู่, 2002, น. 14) ถือเป็นนโยบายพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้ชนชาติส่วนน้อยเข้ารับการศึกษาระบบให้มากขึ้น

หลังปี 1953 จีนเริ่มดำเนินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 5 ปี ซึ่งแน่นอนว่าการศึกษากฎบรรจุลงในนโยบายพัฒนาแห่งชาตินี้ด้วย สำหรับรัฐบาลในช่วงยุคแรกหลังการปลดแอกแล้ว การศึกษาประชาชาติถือเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเปิดหน้าต่างการใหม่แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่ชายแดน (เจิงหม่านเซา หยางฉงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 8) ด้านหนึ่งนอกจากเพื่อยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์แล้ว ยังเพื่อปลูกฝังลัทธิสังคมนิยมให้ลงหลักปักฐานสู่มวลชนทุกพื้นที่ โดยเฉพาะมณฑลห่างไกลเมืองหลวงอย่างอวิ้นหนาน ยังมีนัยสำคัญเชิงยุทธศาสตร์อย่างสูงต่อการตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง สำหรับพื้นที่ชายแดนอวิ้นหนานที่มีชนชาติส่วนน้อยอาศัยอยู่เป็นหลักนั้น นอกจากความช่วยเหลือทางด้านกำลังทรัพย์แล้ว ยังดำเนินนโยบายการสอนและผลิตแบบเรียนด้วยภาษาถิ่นของแต่ละชนชาติ อาทิ ไต คะฉิ่น ลาหู่ และอาซา ฯลฯ ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากบรรดาชนชาติส่วนน้อยต่าง ๆ โดยภาพรวมทั้งหมดแล้ว จนถึงปี 1956 จำนวนนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ มีสัดส่วนเท่ากับ 8.9% ของจำนวนประชากรทั่วทั้งมณฑลในขณะนั้น เมื่อเทียบกับปี 1949 แล้วเพิ่มขึ้น 7.6% แก้ปัญหาผู้ไม่รู้หนังสือได้ราว 200,000 คน ส่วนงบประมาณด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นถึง 22 เท่า จาก 1.6 ล้านหยวนในปี 1950 เป็น 37.5 ล้านหยวน (เจิงหม่านเซา หยางฉงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 9)

ช่วงที่จีนเดินตามแนวทางปฏิวัติชนชั้นอย่างเข้มข้นนั้น จีนหยิบประเด็นเรื่องการศึกษามารับใช้ภารกิจดังกล่าวด้วย โดยในปี 1958 จีนดำเนินนโยบาย **“การศึกษารับใช้การเมืองชนชั้นกรรมาชีพ การศึกษาผูกติดกับกำลังการผลิต”** เพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาผู้ไม่รู้หนังสือ และสร้างแรงงานที่เชี่ยวชาญเทคนิคการผลิต เช่น การดีดลูกคิด บัญชี และเกษตรกรรม ฯลฯ ให้แพร่หลาย (เจิงหม่านเซา หยางฉงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 11) ในรายงานการวิจัยของฝ่ายโฆษณาการแห่งคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์มณฑลอวิ้นหนาน ระบุว่า ระหว่างปี 1963-1964 คณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์มณฑลอวิ้นหนานได้ประกาศหนังสือชี้แนะว่า “ภารกิจ

ด้านการศึกษาจำต้องมุ่งหน้าสู่ชนบท มุ่งสู่เขตเขา มุ่งสู่ชายแดน” (จงกั๋ววินหนานเล็งเซวียนฉวนปู้ เค่อเถีจู่, 2002, น. 14)

ปี 1964 จีนได้ดำเนินนโยบาย “การศึกษาสองระบบ (两种教育制度)”⁸ ส่งผลให้ทั้งมณฑลอวิ๋นหนานเปิดโรงเรียนประถมที่ให้นักเรียนทำกสิกรรมและเรียนควบคู่กัน (耕读小学) ขึ้นกว่า 40,000 แห่ง มีนักเรียนเกือบล้านคน นอกจากนั้น ยังมีโรงเรียนที่ให้เรียนครึ่งวันและทำงานอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรมครึ่งวันด้วย (半工(农)半读) โดยรัฐบาลอวิ๋นหนานได้เรียกร้องให้โรงเรียนเหล่านี้มุ่งบ่มเพาะทรัพยากรบุคคล 3 ประเภท (三员) คือ ครูสอนหนังสือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และช่างตัดผม รวมทั้งช่างฝีมือ 5 ประเภท (五匠) ได้แก่ ช่างไม้ ช่างจักรสานไม้ไผ่ ช่างเหล็ก ช่างสลักหิน และช่างอิฐ โดยพยายามใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและปรับปรุงวิถีชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น ซึ่งจุดใจให้ชาวบ้านที่ฐานะยากจนส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้น จนถึงปี 1965 ในหมู่ชนชาติส่วนน้อยของอวิ๋นหนาน มีนักเรียนประถมจำนวน 880,000 คน คิดเป็น 28% ของจำนวนนักเรียนประถมทั่วทั้งมณฑล ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมมีจำนวน 33,000 คน คิดเป็น 18% ของจำนวนนักเรียนมัธยมทั้งหมด (เจิ้งหม่าน เซา หยางจงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 11)

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมการศึกษาของจีนในช่วงปฏิวัติทางชนชั้นนั้น มุ่งสร้างบุคลากรกลุ่มที่เป็นชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อสร้างมวลชนแรงงานให้เพิ่มขึ้น และไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างบุคลากรด้านอื่นเท่าที่ควร ซึ่งเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ลัทธิสังคมนิยม เน้นความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันของชาติ แต่อาจเข้าข่ายวิตรอนเสรีภาพทางการศึกษา เพราะรัฐบาลกลางผูกขาดการกำหนดชะตาชีวิตและการทำงานของประชาชน ในช่วงดังกล่าว จึงถือว่าจีนยังมิได้มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อก้าวไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์อย่างแท้จริง

⁸ เป็นนโยบายที่ริเริ่มโดยหลิวเส้าฉี (刘少奇) โดยมองว่าระบบการศึกษาต้องสร้างคุณภาพการทั้งต่อการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น นอกเหนือจากโรงเรียนปกติทั่วไปแล้ว ต้องสร้างโรงเรียนที่สอนวิชาความรู้ควบคู่กับการทำเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมด้วย ภายใต้การผลักดันของหลิวเส้าฉี ทำให้ระหว่างปี 1964—1965 ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของจีนเกิดกระแสก่อตั้งโรงเรียนสองระบบนี้อย่างคึกคัก มีนักเรียนระดับชั้นประถมถึง 25 ล้านคน คิดเป็น 21.7% ของจำนวนนักเรียนประถมทั้งระบบ ในทัศนะของรัฐบาลจีนแล้ว การศึกษาสองระบบนี้ ทำให้โรงเรียนในชนบทมีบทบาทสูงขึ้นต่อการพัฒนาคอมมูน และส่งเสริมการผสมผสานการศึกษาเข้ากับการพัฒนาสังคม

3. ยุคปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ.1966-1976) : การศึกษาบอบช้ำแสนสาหัส

เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมปะทุขึ้น หลินเปียว (林彪) และแก๊งสี่คน (四人帮) ได้ลงดาบกับการศึกษาด้วย โดยปฏิเสธระบบการศึกษาของจีนใหม่ที่ได้ดำเนินมา 17 ปี กล่าวหาว่าเป็นวิถีทางของพวกลัทธิแก้ ปัญญาชนส่วนใหญ่ต่างเป็นผลผลิตของกลุ่มชนชั้นนายทุน จึงจับมือกับพวกแนวร่วมดำเนินการศึกษาตามลัทธิฟาสซิสต์ ทำให้วงการศึกษากินตกอยู่ภายใต้ร่มเงาภัยร้ายที่ไร้อนาคต (เจิ้งหม่านเซา หยางจงหลง และ จิวหลิน, 2004, น. 11) ในช่วงต้น ได้ยกเลิกนโยบายพิเศษด้านการศึกษาทั้งหมดที่เคยสนับสนุนช่วยเหลือแก่กลุ่มชนชาติส่วนน้อย และวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีลัทธิพิเศษชาตินิยมกับทฤษฎีความล้มเหลวของชนชาติอย่างรุนแรง พร้อมทั้งทำลายสำนักแปลและผลิตแบบเรียนสำหรับชนชาติส่วนน้อยของมณฑลจูนป๋นปี ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานฝ่ายการศึกษาชนชาติถูกใส่ร้ายป้ายสีอย่างไม่เป็นธรรม (อวิ้นหนานหมินจู่หวาง, 2004)

ระหว่างปี 1966-1969 โรงเรียนต่าง ๆ ในอวิ้นหนานหยุดรับสมัครนักเรียนใหม่เป็นเวลา 4 ปี อาคารเรียนต่างๆ ถูกฝ่ายปฏิวัติวัฒนธรรมบุกเผาทำลายเสียหายเป็นจำนวนมาก ส่วนโรงเรียนที่เหลืออยู่ก็สอนแต่เนื้อหาวิชาที่ไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างปี 1974-1976 เพื่อตอบสนองการรณรงค์ที่ว่า “เรียนประถมไม่ต้องเดินออกจากหมู่บ้าน เรียนมัธยมต้นไม่ต้องเดินออกจากกองกำลัง เรียนมัธยมปลายไม่ต้องเดินออกจากคอมมูน” จึงให้โรงเรียนประถมส่วนใหญ่สอนควบชั้นมัธยมด้วย ในปี 1978 โรงเรียนประถม 7,540 แห่งทั่วอวิ้นหนานต้องตั้งชั้นเรียนมัธยมต้นประกอบด้วยถึง 17,318 ห้อง มีนักเรียนถึง 737,781 คน คิดเป็น 66.8% ของนักเรียนชั้นมัธยมต้นทั้งหมดในเวลานั้น ยิ่งไปกว่านั้น ครูประถมนับหมื่นคนต้องขยับขึ้นไปสอนชั้นมัธยมต้น ส่วนครูมัธยมต้นก็ต้องขยับขึ้นไปสอนชั้นมัธยมปลายด้วย ทำให้ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานกลายเป็น “เนื้อร้ายเทียม” ขั้นรุนแรง โรงเรียนประถม-มัธยมบอบช้ำแสนสาหัส คุณภาพการศึกษาตกต่ำลงโดยทั่วกัน (เจิ้งหม่านเซา หยางจงหลง และ จิวหลิน, 2004, น. 11-12)

การศึกษาในพื้นที่ชายแดนตลอดจนทั่วประเทศช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมนี้ ผลิตเพี้ยนผิดรูปไปอย่างมาก เพราะฝ่ายรัฐที่เคยเป็นผู้กุมชะตานโยบายการศึกษาทั่วประเทศจีนไว้ทั้งหมด เกิดพิกลพิการขึ้นเสียเอง จึงยากที่จะเป็นกลไกในการเสริมสร้างความมั่นคงแก่มนุษย์ได้

4. ยุคปฏิรูปและเปิดกว้าง : การศึกษาพาชาติสู่ความทันสมัย

ภายหลังมรดกแห่งช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมสลายไป เต็งเสี่ยวผิง (邓小平) ผู้ขึ้นกุมบังเหียนประเทศคนใหม่ได้ลงมากำกับด้านการศึกษาด้วยตัวเอง เต็งได้พลิกโฉมการพัฒนาประเทศใหม่ทั้งหมดอีกครั้ง โดยเน้นย้ำที่การสร้างระบบสังคมนิยมที่ทันสมัยและเปิดกว้าง ทำให้

ระบบการศึกษาของจีนได้ก้าวเข้าสู่ศักราชใหม่ไปด้วย เต็งมีแนวคิดที่ว่าความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะเป็นกำลังการผลิตที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาประเทศในที่สุด ซึ่งจะสัมฤทธิ์ผลได้ทรัพยากรมนุษย์คือกุญแจสำคัญโดยมีการศึกษาเป็นรากฐาน จนเกิดคำขวัญที่ว่า “วิทยาศาสตร์-การศึกษาพาชาติรุ่งเรือง (科教兴国)” และ “โครงการใหญ่ร้อยปี มีการศึกษาเป็นพื้นฐาน (百年大计，教育为本)” ฯลฯ (จงกั๋ววันหนานเลิ่งเซี่ยนฉวนปู้เค่อถี้จู่, 2002, น. 18) ส่งผลให้การศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจค่อยๆ ก้าวเดินสู่หนทางที่ถูกต้อง

ภาพประกอบ 1 : คำรณรงค์ของเติ้งเสี่ยวผิงที่ส่งเสริมการศึกษาว่า “การศึกษาต้องมุ่งสู่ความทันสมัย มุ่งสู่โลก และมุ่งสู่นาคต” อยู่บนกำแพงโรงเรียนประถมเชิงกวานหวันเสี่ยว ในอำเภอเจิ้นคัง ชายแดนอินทนนท์-พม่า

ภาพประกอบ 2 : เข็มมุ่งทางการศึกษาในยุคปฏิรูปและเปิดกว้าง ระบุว่า “ยืนหยัดในการศึกษาที่รับใช้การพัฒนาสังคมนิยมที่ทันสมัย รับใช้ประชาชน และสอดคล้องกับกำลังการผลิตและการปฏิบัติตามสังคม บ่มเพาะผู้รับช่วงต่อนักพัฒนาสังคมนิยมที่มีคุณสมบัติพร้อมทั้งคุณธรรม ความรอบรู้ ร่างกายแข็งแรง และประพฤติดี

อย่างไรก็ตาม จากการที่จีนใหม่เปิดกว้างมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาชนชาติส่วนน้อยตามพื้นที่ชายแดนนับวันจึงยังมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นแนวหน้าของการป้องกันประเทศ (国防第一线) ถือเป็น “แนวกำแพงเมืองจีนใหม่” ของประเทศที่รวม

ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ การเมือง และการทหารเข้าด้วยกัน ถือเป็นฐานที่มั่นแน่วแน่ที่จะต่อต้าน การรุกรานและพิทักษ์เอกภาพแห่งมาตุภูมิและความมั่นคงแห่งรัฐ ยับยั้งอำนาจฝ่ายปรปักษ์ที่ ต้องการทำให้เป็นตะวันตกหรือแยกตัวเป็นเอกราช ตลอดจนคัดค้านการแบ่งแยกดินแดนและการ แทรกซึมทุกรูปแบบ (ฉางซีกงว, 2009, น. 62)

ช่วงเวลาดังกล่าว สหรัฐอเมริกา ยุโรป สิงคโปร์ และได้หวัน ฯลฯ ต่างรุกเข้าไป พัฒนาการศึกษาในประเทศที่มีพรมแดนติดกับอินทนนัน เปิดฉากโจมตีศาสนาและวัฒนธรรมจีน ฝ่ายประเทศข้างเคียงต่างก็คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง และได้เปิดฉากแข่งขันกับจีนตาม แนวพรมแดน ด้วยเหตุที่ประชาชนตามแนวชายแดนบางส่วนของอินทนนันล้าหลังทางด้าน การศึกษา ฐานะยากจน และมีข้อจำกัดด้านศาสนาและภาษา จึงได้ข้ามไปเรียนชั้นประถมศึกษา ยังประเทศข้างเคียง

จากสถิติของศึกษาธิการมณฑลอินทนนัน ระบุว่า นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 พื้นที่ชายแดนอินทนนันมีนักเรียนในซือเหมา (思茅) หลินชาง และเปาซานทยอยไหลออกไป เรียนยังพม่าเป็นจำนวนมาก จนถึงปี 2002 มีนักเรียนในซือเหมารวม 583 คนที่ย้ายไปเรียนยังเขต ว่าฝ่งพม่า ด้วยเหตุผลทางบ้านและฐานะยากจน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไตและชาวล่าหู่ เนื่องจากใน เขตว่าฝ่งมีนโยบายเรียนฟรี รวมทั้งสนับสนุนการกิน การอยู่ และเสื้อผ้า แถมมีเงินค่าขนมให้อีกเดือน ละ 10 หยวนสำหรับชั้นประถมถึงมัธยมปีที่ 2 จากแผ่นจารึกหน้าโรงเรียนมัธยมบั้งคังเจิ้นซิง (邦 康振兴中学) ซึ่งเป็นโรงเรียนจีนในเขตว่า ได้จารึกการก่อตั้งโรงเรียนในปี 1994 ไว้ว่า

นับตั้งแต่ประวัติศาสตร์ว่าเริ่มต้นขึ้น ก็ถือเป็นพื้นที่ที่ยากจนที่สุดของพม่า นอกจากตั้งอยู่บนเขตพรมแดนและมีการสู้รบตลอดปีแล้ว พรรคและกองทัพ สหรัฐว่าตระหนักดีว่า การขาดวิชาความรู้คือสาเหตุหลักของความยากจน ดังนั้น จึงตัดสินใจก่อตั้งการศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ของพลเมืองว่า

ด้วยการให้ความสำคัญของผู้ปกครองเขตว่า ทำให้การศึกษาพัฒนาไปอย่าง รวดเร็ว จากปี 1989 ที่มีโรงเรียนต่าง ๆ รวมกันแค่ 20 แห่ง มีนักเรียนไม่ถึง 500 คน มีครูไม่ถึง 100 คน แต่เมื่อเวลาผ่านไป 13 ปี เขตว่าได้ทุ่มงบประมาณ 62,405,000 หยวนสำหรับพัฒนาด้าน การศึกษา จนถึงปี 2002 การก่อสร้างโรงเรียนขยายตัวถึง 14.25 เท่า มีโรงเรียนถึง 289 แห่ง และมีบุคลากรครูกว่าพันคน มีนักเรียนถึง 20,754 คน (ฮว่าเซี่ยหวาง, 2004, มีนาคม 4)

เหตุที่การไหลไปเรียนพม่าของนักเรียนจีน เป็นสิ่งที่ทางรัฐบาลจีนกังวลนั้น นอกจากเป็นห่วงเรื่องการสูญเสียทรัพยากรบุคคลและเขตความเป็นเขตยาเสพติดแล้ว ยังเป็นเพราะเนื้อหาวิชาที่ทางพม่าเรียนนั้นสัมพันธ์ต่อความมั่นคงแห่งชาติจีน เนื่องจากโรงเรียนจีนส่วนใหญ่ฝั่งพม่า มีความสัมพันธ์อันดีกับไต้หวันมาช้านาน จึงได้รับความสนับสนุนแบบเรียนจากไต้หวันและสิ่งค้ำประกัน ซึ่งมีเนื้อหาในบทเรียนตอนหนึ่งว่า “ปฏิบัติตามหลักลัทธิไตรราษฎร์” โดยเนื้อหาส่วนนี้มีการระบุว่า “...ลัทธิไตรราษฎร์เป็นอาวุธและแนวคิดที่จะเอาชนะลัทธิสังคมนิยม...ฉะนั้น หนึ่งในวิธีที่จะขยายลัทธิไตรราษฎร์นั้น จะต้องแปลและจัดพิมพ์แบบเรียนหรือหนังสือเกี่ยวกับลัทธิไตรราษฎร์ออกมาจำนวนมาก แล้วแจกจ่ายไปยังแผ่นดินใหญ่และต่างประเทศ” (ฮว่าเซี่ยหวาง, 2004, มีนาคม 4)

ซึ่งจีนเห็นว่าสภาพการณ์เช่นนี้ เป็นภัยคุกคามต่อความสมัครสมานสามัคคีของชนในชาติและความมั่นคงตลอดแนวพรมแดนอันยาวนาน วัฒนธรรมและการศึกษาตามแนวชายแดนตกอยู่ในสภาพที่ต้องดำเนินการพิทักษ์รักษาอย่างเร่งด่วน

นับจากปี 1985 ที่รัฐบาลจีนผ่านข้อกำหนดเรื่องปฏิรูประบบการศึกษาของชาติแล้ว มิติใหม่ของการศึกษาจีนก็ค่อยๆ เกิดขึ้น โดย**กฎหมายการศึกษาภาคบังคับของสาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国义务教育法)**⁹ ฉบับแรกกำเนิดขึ้นจากมติที่ประชุมสภาผู้แทนประชาชนจีนสมัยที่ 6 ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 12 เมษายน 1986 ส่วนฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นผ่านมติที่ประชุมสภาผู้แทนประชาชนจีนสมัยที่ 10 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2006 และเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กันยายนปีเดียวกัน โดยใจความสำคัญใน**มาตราที่ 2** กำหนดว่าประเทศจีนใช้ระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยจะไม่เก็บค่าเล่าเรียนและค่าเบ็ดเตล็ด ส่วนใน**มาตราที่ 4** เป็นการเน้นย้ำถึงการได้รับสิทธิเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งกำหนดว่า เด็กและเยาวชนสัญชาติจีนในวัยอันสมควร (6-7 ขวบ-ผู้วิจัย) โดยไม่มีการแบ่งเพศ ชนชาติ ชาติพันธุ์ สถานะทางครอบครัว ศาสนา และความเชื่อ ฯลฯ จะได้รับสิทธิทางการศึกษาภาคบังคับโดยเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งต้องปฏิบัติตามที่ตามการศึกษาภาคบังคับ ขณะที่**มาตราที่ 18** กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลท้องถิ่นระดับต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จัดตั้ง

⁹ จีนเริ่มกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีช้ากว่าไต้หวันและฮ่องกงมาก โดยไต้หวันเริ่มต้นในปี 1968 ส่วนฮ่องกงเริ่มต้นในปี 1978 ซึ่งสาเหตุหนึ่งก็เพราะผลพวงจากการปฏิวัติวัฒนธรรม ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://ks.cn.yahoo.com/question/3421320.html>

โรงเรียน (ชั้นเรียน) สำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มชนชาติส่วนน้อยตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ (จงฮว่าเหวินหมินกังเหอเกว้ออู่เจียอู่ฝ่า, 2011, น. 1, 2, 4, 17)

สำหรับนโยบายสำคัญเพื่อส่งเสริมการศึกษาชายแดนอินทนนตั้งแตยุคปฏิรูปและเปิดกว้างได้แก่

(1) **พัฒนาโรงเรียนด้านชายแดน** : เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะประตูเข้าออกประเทศ ระหว่างช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ค.ศ. 1991-1995) รัฐบาลอินทนนได้ทุ่มงบประมาณลงไปอย่างมากเพื่อสร้างโรงเรียนด้านชายแดนและโรงเรียนหมายเลข 1 ประจำอำเภอชายแดนรวม 225 แห่ง ปี 1997 รัฐบาลอินทนนอนุมัติงบประมาณสำหรับปรับปรุงโรงเรียนประถมแบบกระท่อมมาจาก 1,200 แห่งให้มีสภาพดีขึ้น ปี 2002 รัฐบาลอินทนนได้กำหนด “แผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาพื้นฐานมณฑลอินทนน” โดยมีเนื้อหาที่เน้นถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของโรงเรียนชายแดน (สวีเจียนซุน และ อู่เจิ้งฟู, 2007, น. 14)

(2) **นโยบาย “ฟรีค่าใช้จ่าย 3 หมวด (三免费)”** : เริ่มต้นขึ้นในปี 1999 โดยกำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ งดเว้นการเก็บค่าหนังสือเรียน ค่าเบ็ดเตล็ด และค่าอุปกรณ์การเรียน นับตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา รัฐบาลมณฑลได้จัดสรรงบประมาณปีละ 18 ล้านหยวนสนับสนุนโครงการนี้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษากว่า 130,000 คนในตำบล/อำเภอชายแดน 129 แห่งของอินทนน ตั้งแต่ปี 2002 ขยายงบประมาณเป็น 44 ล้านหยวน และขยายครอบคลุมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย มีนักเรียนในพื้นที่ชายแดนที่ได้รับการงดเว้นค่าใช้จ่ายทั้งสามหมวดรวม 270,000 คน (สวีเจียนซุน และ อู่เจิ้งฟู, 2007, น. 13)

(3) **นโยบาย “สองฐาน (两基)”** : มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลักดันการพัฒนาภาคตะวันตกขนาดใหญ่ (西部大开发) โดยตั้งเป้าจะกระจายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีให้กระจายทั่วภาคตะวันตกในขั้นพื้นฐาน และสามารถจัดหาอัตราผู้ไม่รู้หนังสือวัยหนุ่มสาวให้หมดไปในขั้นพื้นฐาน กำหนดระยะเวลาระหว่างปี 2004-2007¹⁰ เป็นผลให้จนถึงสิ้นปี 2008 เขต/เมือง/อำเภอ 129 แห่งทั่วอินทนน ได้จัดการศึกษาภาคบังคับแล้วถึง 126 แห่ง ครอบคลุมประชากร 94.7% โดยนักเรียนทั้งหมดได้รับการยกเว้นค่าเบ็ดเตล็ด ที่ได้รับการยกเว้นค่าหนังสือเรียนจำนวน 6,020,000 คน และนักเรียนประจำอีก 2,100,000 คนได้รับค่าครองชีพเพิ่มเติม (สวีเจียนเจียง, 2009, น. 32)

¹⁰ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <http://baike.baidu.com/view/451559.htm>

(4) นโยบาย “ฟรี 2 เพิ่ม 1 (两免一补)” : นับตั้งแต่ปี 2005 ภายใต้ระบบประกันค่าใช้จ่ายการศึกษาภาคบังคับในพื้นที่ชนบท ที่มุ่งเน้นปฏิรูปการศึกษาในภาคตะวันตกของประเทศจีน ได้กำหนดว่า สำหรับนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (รวม 9 ปี) จะได้รับการยกเว้นค่าเล่าเรียนและค่าเบ็ดเตล็ด พร้อมมีเงินค่าครองชีพเพิ่มเติมให้แก่นักเรียนที่ครอบครัวยากจน โดยนักเรียนชั้นประถมจะได้รับปีละ 500 หยวน ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมต้นจะได้รับปีละ 750 หยวน

(5) นโยบาย “สองภาษา” : ส่งเสริมการพัฒนาแบบเรียนที่มีภาษาของแต่ละชนชาติ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรครูสองภาษาควบคู่ไปด้วย โดยส่งเสริมให้ครูชนชาติอื่นไปสอนยังพื้นที่อาศัยของชนชาติส่วนน้อยมากขึ้น แล้วให้เรียนรู้ภาษาของชนชาตินั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสอนด้วยสองภาษา (เจิ้งหม่านเซา หยางจงหลง และ ฉิวหลิน, 2004, น. 16) อย่างไรก็ตาม ด้วยความลำบากนานาประการของอาชีพครูต่างถิ่น ทำให้นโยบายนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กระทั่งปัจจุบันคุณภาพครูของโรงเรียนตามแนวชายแดนหรือโรงเรียนกลุ่มชนชาติส่วนน้อยยังคงเป็นปัญหาที่รอการปรับปรุง

สำหรับนโยบายล่าสุดเกี่ยวกับการบ่มเพาะทรัพยากรมนุษย์ในหมู่ชนชาติส่วนน้อยของอวี่นหนานนั้น ได้แก่ “แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะกลางและยาวของมณฑลอวี่นหนาน” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างชายแดนที่กลมกลืนกัน ผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และเพื่อสังคมที่มีเสถียรภาพ ตามแผนนี้อวี่นหนานจะทุ่มเทบ่มเพาะทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นเสมือน “กระดูกสันหลัง” ในหมู่ชนชาติส่วนน้อย ตั้งเป้าว่าเมื่อถึงปี 2015 จะมีทรัพยากรบุคคลชนชาติส่วนน้อยถึง 500,000 คน และขยายเป็น 700,000 คนในปี 2020 โดยจะปรับปรุงสถานศึกษาทั้งระดับพื้นฐานและระดับสูง ยกกระดับคุณภาพบุคคลของชนชาติส่วนน้อย ขยายการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับชนชาติส่วนน้อย และเพิ่มจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่แตกฉานภาษาประจำชนชาติต่าง ๆ (อวี่นหนานหมินจู่, 2011, น. 14-15)

จะเห็นได้ว่า หลังจากที่ดินดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดกว้างแล้ว การศึกษาได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษากลุ่มชนชาติส่วนน้อยที่มักอาศัยอยู่ตามพื้นที่ชายแดนนั้น รัฐบาลจีนถือเป็นประชาชนกลุ่มพิเศษที่ต้องมีมาตรการพิเศษรองรับ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้กลุ่มชนชาติส่วนน้อยเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น และดึงดูดให้นักเรียนจีนที่เคยไปเรียนพม่ากลับมาเรียนยังประเทศจีน อันจะนำไปสู่ความสามัคคีของชนในชาติและความมั่นคงตลอดแนวพรมแดนอวี่นหนาน

ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาชายแดนอินหนาน-พม่าในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา อำนาจรวมแห่งรัฐของจีนได้แข็งแกร่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลกลางและรัฐบาลอินหนานได้ดำเนินนโยบายการศึกษาชายแดนที่มีประสิทธิผล ส่งผลให้การศึกษาตามแนวชายแดนได้รับการพัฒนาไปอย่างขนานใหญ่ ขณะเดียวกัน ทางกรจีนได้ย่นร่อยกลยุทธแบบเดียวกับที่ผู้อื่น (เช่น ไต้หวัน) เคยทำ คือ สนับสนุนแบบเรียนฟรีจำนวนหนึ่งให้แก่โรงเรียนจีนหรือโรงเรียนชาวจีนโพ้นทะเลใกล้ชายแดนฝั่งพม่า เกือบทศวรรษที่ผ่านมา นักเรียนจีนที่ข้ามไปเรียนยังโรงเรียนประถมหรือมัธยมฝั่งพม่าจึงลดจำนวนลงอย่างมาก และการถกกลับเป็นว่า เด็ก ๆ จากฝั่งพม่า เช่น จากรัฐฉาน (Shan) ถึงขนาดอาศัยช่องทางผ่านแดนผิดกฎหมายข้ามมายังโรงเรียนฝั่งอินหนาน อำเภอ/เมืองชายแดนฝั่งพม่า รวมทั้งทางการรัฐคะฉิ่น (Kachin) ยังมีการจ้างครูสัญชาติจีนไปสอนเป็นจำนวนมาก

นอกจากนั้น นโยบายการเผยแพร่ตำราเรียนและข้อสอบจีนก็ประสบผลอย่างรวดเร็ว โดยพบว่าโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาบางส่วนบริเวณชายแดนฝั่งพม่าเริ่มใช้แบบเรียนของจีนอย่างกว้างขวาง จากสถิติของทางการจีนระบุว่า ปีการศึกษา 2006 ร้านหนังสือซินฮว่า (新华书店) ในจังหวัดเต๋อหงได้จำหน่ายแบบเรียนระดับประถมและมัธยมให้แก่ฝั่งพม่าเป็นจำนวนถึง 182,792 เล่ม ส่วนโรงเรียนภาษาจีนในเมือง Chu Ghost ของพม่า ตลอดหลายปีมานี้ ได้สั่งซื้อข้อสอบกลางระดับประถมและมัธยมจากสำนักงานวิจัยและการศึกษาแห่งเขตบุกเบิกและพัฒนาหว่านติง (畹町开发区教研室) ในเต๋อหง อย่างต่อเนื่อง (นางซีกวง, 2009, น. 47) เหตุการณ์ทำนองเดียวกันยังเกิดขึ้นที่จังหวัดสิบสองพันนา โดยในปีการศึกษา 2006 ร้านหนังสือซินฮว่าในท้องถิ่นได้จำหน่ายแบบเรียนระดับประถมและมัธยมให้แก่ประเทศลาว 34,422 เล่ม จำหน่ายให้แก่พม่า 24,079 เล่ม ครอบคลุมแบบเรียนวิชาภาษาและวรรณกรรมจีน (语文) คณิตศาสตร์ จริยธรรม ดนตรี ศิลปะ ภาษาอังกฤษ ธรรมชาติศึกษา และสังคมศึกษา (นางซีกวง, 2009, น. 3)

ภาพประกอบ 3 : หนังสือเรียนชั้นประถมศึกษาวิชาภาษาและวรรณคดีจีนของโรงเรียนในเขตปกครองตนเองโกกั้ง ซึ่งเริ่มแรกนำเข้ามาจากจีน และต่อมามีการพิมพ์ซ้ำเพิ่มเติมเองในเขตโกกั้ง

เมื่อการศึกษาบริเวณชายแดนอินหนาน-พม่าเริ่มพลิกโฉมไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้นักเรียนจีนที่เคยไหลไปเรียนยังพม่านั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น นักเรียนจีนในอำเภอ

อิงเจียง (盈江) ที่ไปเรียนฝั้งพม่าลดลงจาก 36 คนในปี 2000 เหลือเพียง 12 คนในปี 2007 (ฉางชีกวง, 2009, น. 48) ส่วนใหญ่คือเด็กที่ติดตามพ่อแม่ไปค้าขายยังฝั้งพม่า ขณะที่นักเรียนพม่าที่ข้ามมาเรียนฝั้งประเทศจีนนั้นกลับเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลจากนโยบาย “ฟรีค่าใช้จ่ย 3 หมวด” ที่ต่อมาพัฒนาเป็นนโยบาย “ฟรี 2 เพิ่ม 1” เช่น ในจังหวัดเต๋อหงเพียงแห่งเดียว เมื่อปี 2007 มีนักเรียนพม่ามาเรียนถึง 940 คน เฉพาะในเมืองหม่างซือ (芒市) ซึ่งเป็นเมืองเอกของจังหวัดฯ มีนักเรียนพม่าที่มาเรียนชั้นประถม-มัธยมเพิ่มขึ้นจาก 166 คนในปี 2000 เป็น 353 คนในปี 2007 (ดูตารางที่ 4) ทำนองเดียวกันที่เมืองหลินชาง ก็มีจำนวนนักเรียนพม่าเพิ่มขึ้นจาก 179 คนในปี 2000 เป็น 311 คนในปี 2006 และ 328 คนในปี 2007 ผลสำรวจเมื่อปี 2007 ยังพบว่าเด็กชาวพม่าที่ข้ามมาเรียนในพื้นที่ชายแดนอินหนานนั้น ชั้นประถมศึกษาครองสัดส่วนสูงสุดถึง 74.3% รองลงมาคือ ชั้นมัธยมต้น 14.5% อนุบาล 6.4% มัธยมปลาย 3.2% และมหาวิทยาลัย 1.7% ขณะเดียวกัน นักเรียนพม่าดังกล่าวส่วนใหญ่มั้เชื่อสายจีนฮั่น โดยจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 530 คนในพื้นที่ชายแดนเต๋อหงนั้น พบว่าเป็นชาวจีนฮั่น 70.2% ชนชาติไต 15.3% ชนชาติคะชีน 5.5% ชนชาติพม่า 5.1% ชนชาติลีซอ 2.8% และอื่น ๆ อีก 1.1% (ฉางชีกวง, 2009, น. 48)

เพื่อส่งเสริมให้การศึกษาในพื้นที่ชายแดนติดกับพม่าพัฒนาอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น รัฐบาลอินหนานได้กระตือรือร้นที่จะจัดการอบรมเพื่อพัฒนาอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรการศึกษาขั้นต้นแก่พม่าผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐบาลเมืองหลินชางสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการจัดอบรมให้แก่ครูชั้นประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดนพม่า ตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา ได้ช่วยจัดอบรมให้แก่ครูประถม-มัธยมของพม่าแล้วกว่า 800 คน/ครั้ง โรงเรียนฝึกหัดครูในอำเภอเจิ้นคัง (镇康) ยังเคยส่งเจ้าหน้าที่ไปช่วยเหลือเขตโกกั๋งจัดสอบคัดเลือกครูประถม-มัธยม ซึ่งผู้สมัครสอบ 300 คนล้วนเป็นนักศึกษาชาวจีนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย ปวช. หรือ ปวส. จาก 22 อำเภอใน 8 มณฑลของจีน เดือนมีนาคม 2008 สำนักงานวิจัยและการศึกษาอำเภอเจิ้นคังยังได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกับโครงการอาหารโลกแห่งสหประชาชาติ (World Food Programme - WFP) ประจำอำเภอเหล้าก่าย (Laukai) เขตปกครองตนเองโกกั๋ง¹¹ ในการจัดอบรมสาธิตการเรียนการสอนสองภาษา (อังกฤษกับจีน) แก่ครูประถมในเขตโกกั๋ง โดยมีมอบหมายครู 6

¹¹ เขตปกครองตนเองโกกั๋งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2011 แทนเขตปกครองพิเศษโกกั๋ง ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปี 2008 ของพม่า ปัจจุบันนายไป่ส่วเจิง (白所成) ดำรงตำแหน่งประธานเขตปกครองฯ (กั๋วก่านโจวเป้า, 15 พฤษภาคม 2011)

คนไปจัดอบรม และส่งครูประถม-มัธยม 58 คนไปเข้าร่วมรับการอบรมด้วย นอกจากนั้น ครู-อาจารย์ที่เกษียณอายุแล้วจำนวนหนึ่งยังไปทำงานบริหารให้แก่โรงเรียนประถม-มัธยมในเขตโกกั้งอีกด้วย ยกตัวอย่างกรณีโรงเรียนประถม-มัธยมศึกษาเหล่าก่าย ในบรรดาครู 35 คน มีครูสัญชาติพม่าเพียง 2 คนเท่านั้น ที่เหลือเป็นครูสัญชาติจีนถึง 33 คน โดยเป็นครูจากเมืองหลินซาง 25 คน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากอำเภอเจิ้นคังกับหย่งเต้อ (永德) (ฉางซีกง, 2009, น. 47)

อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่าในการพัฒนาทางการศึกษานั้น ทางการเงินจะเป็นผู้วางแผนและดำเนินการเองทั้งหมดโดยปราศจากการช่วยเหลือจากต่างชาติ ขณะที่ฝั่งพม่ามีองค์กรระหว่างประเทศเข้าไปช่วยพัฒนาผ่านโครงการต่างๆ มากมาย อย่างกรณีศึกษาในพื้นที่เขตปกครองตนเองโกกั้ง พบว่าปัจจุบัน โรงเรียนประถมในพื้นที่นอกเขตเมืองทั้งหมด ยังมีสภาพที่ล้าหลัง จำนวนนักเรียนน้อย อีกทั้งมีอัตราการหยุดเรียนกลางคันจำนวนมาก ซึ่งกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ โครงการอาหารโลกแห่งสหประชาชาติ (WFP) จึงร่วมมือกับภาคีองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ¹² (ดูแผนที่ 2) ในการส่งเสริมอัตราการเข้าโรงเรียนของเด็กๆ ตามหมู่บ้านห่างไกล สร้างความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจนยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในถิ่นทุรกันดาร (ดูแผนที่ 3)

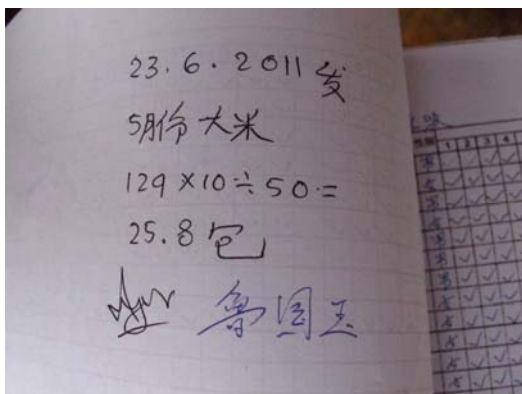
WFP สำนักงานย่อยเหล่าก่าย เริ่มร่วมมือกับโครงการอาหารเพื่อการศึกษา (FFE) เมื่อปี 2004 โดยพิจารณาจากอัตราความถี่ในการเข้าเรียนของนักเรียน คือหากมาเข้าเรียนไม่ต่ำกว่า 80% ของเวลาเรียนทั้งหมด นักเรียนดังกล่าวจะได้รับแจกข้าวสารคนละ 10 กิโลกรัมต่อเดือน เพื่อจูงใจและดึงดูดให้ชาวบ้านส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน เพราะแม้ว่าจะต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเทอมละประมาณ 200-300 หยวน ซึ่งถือว่าสูงเมื่อเทียบกับฐานะและรายได้ของชาวบ้าน แต่ก็สามารถประหยัดค่าข้าวสารไปได้

จากรายงานของ WFP สรุปผลโครงการ FFE ประจำปี 2010-2011 ระบุว่า เมื่อเริ่มโครงการ มีนักเรียนได้รับแจกข้าวสารราว 12,000 คน จาก 120 โรงเรียนที่เข้าร่วม จนปัจจุบัน FFE ได้แจกข้าวสารถึงเดือนละประมาณ 180 ตันให้แก่เด็กนักเรียนกว่า 20,000 คนใน 220 โรงเรียน ถือว่าประสบความสำเร็จไม่น้อยในการกระตุ้นให้ชาวบ้านส่งบุตรหลานมาโรงเรียน ทั้งนี้ สัดส่วนของผู้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาใน 491 ชุมชนในปีการศึกษา 2010-2011 มีสูงถึง 21,687 คน

¹² เฉพาะในเขตโกกั้งประกอบด้วย (1) ADRA : Adventist Development and Relief Agency (2) AMDA : Asia of Medical Doctor Association (3) CARE : CARE International (4) WVI : World Vision (5) AHRN : Harm Reduction Network

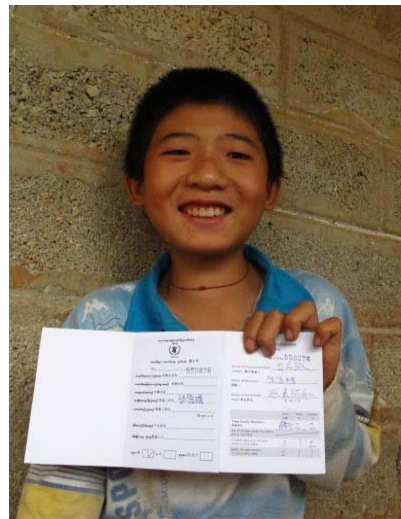
(แบ่งเป็นนักเรียนชาย 11,903 คน นักเรียนหญิง 9,784 คน) สูงขึ้น 45% จากปี 2004 ที่เริ่มโครงการ (WFP, 2011, p. 4-5) (ดูแผนภูมิที่ 2)

ในรายงานฉบับเดียวกันนี้ยังระบุว่า จากสถิติเมื่อเดือนพฤษภาคม 2010 โครงการอาหารเพื่อการศึกษาช่วยให้เด็กในวัยเรียน 57% ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้เด็กไม่สามารถไปโรงเรียนได้นั้น เป็นเพราะผู้ปกครองไม่อาจแบกรับภาระค่าเล่าเรียนและบางส่วนมีความจำเป็นที่เด็กจะต้องช่วยทำการเกษตรของครอบครัว (WFP, 2011, p. 3)

ภาพประกอบ 4 : นายหลู่กั๋วยวี่ (鲁国玉) ครูภาษาจีนประจำโรงเรียนประถมหมู่บ้านเฮยเปิงหลง (黑崩龙村学校) ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวปะหล่อง (德昂族) ในเขตโกกั้ง เซ็นรับการแจกอาหารจากโครงการ FFE เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2011 จำนวน 129 คน คนละ 10 กิโลกรัม รวม 25 กระสอบ 8 กิโลกรัม สำหรับนักเรียนที่มาเข้าเรียนไม่ต่ำกว่า 80% เมื่อเดือนพฤษภาคม 2011

ภาพประกอบ 5 : ด.ช.จางเต๋อเหมิง (张德蒙) วัย 12 ขวบ นักเรียนชั้น ป.4 ของโรงเรียนประถมหมู่บ้านเฮยเปิงหลง แสดงบัตรประจำตัวที่เข้าร่วมโครงการ FFE ภายใต้การสนับสนุนข่าวสารจาก WFP ซึ่งบัตรดังกล่าวจะระบุรายการที่ได้รับแจกข่าวสาร พร้อมทั้งข้อมูลจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ทั้งนี้ ตามแผนการดำเนินงานของ WFP ในปี 2011 นี้ จะสนับสนุนข่าวสารเป็นจำนวนถึง 3,700 ตันให้แก่เขตโกกั้ง โดยคาดว่าจะมีผู้ได้รับแจกกว่า 90,000 คนผ่านโครงการต่างๆ อาทิ โครงการอาหารเพื่อการศึกษา(FFE) โครงการอาหารเพื่อการฝึกอบรม(FFT) โครงการอาหารเพื่อการทำงาน(FFW) ฯลฯ (กั๋วก่านโจวเป้า, 2011)

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) เป็นอีกองค์กรระหว่างประเทศที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษแก่เด็ก ๆ ในพื้นที่ชายแดนพม่า โดยในเขตโกกั้งนั้นมีโครงการแจกอุปกรณ์การเรียนการสอนแก่โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านทั้ง 220 โรงเรียน เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของแต่ละครัวเรือนและส่งเสริมให้เด็ก ๆ เข้าเรียนมากขึ้น โดยจะแจกกระเป๋านักเรียนให้แก่เด็กชั้น ป.1 และแจกอุปกรณ์การเรียนแก่ชั้นปีอื่น ๆ ทุกเริ่มต้นปีการศึกษาใหม่ พร้อมด้วยอุปกรณ์การกีฬาและการสอนแก่ครูในแต่ละโรงเรียน ซึ่งแต่ละปีการศึกษา ยูนิเซฟได้แจกอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนในเขตโกกั้งราว 30,000 คน¹³

ภาพประกอบ 4-5 : เด็กๆ โรงเรียนประถมกั้วหยาง ได้รับแจกอุปกรณ์การศึกษาจากความช่วยเหลือขององค์การยูนิเซฟ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2011

ปัจจุบันโรงเรียนตามแนวชายแดนพม่า-จีนยังไม่ได้รับการพัฒนาค่าที่ควร โดยจากการสุ่มสำรวจโรงเรียนประถมในหมู่บ้านราว 220 แห่งในเขตโกกั้ง พบว่า อาคารเรียนต่าง ๆ มีสภาพทรุดโทรม เด็กหลายชั้นต้องเรียนรวมด้วยกันในห้องเดียว จำนวนนักเรียนน้อย โดยมีปัญหาหลัก ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

(1) เงินทุน : โรงเรียนตามหมู่บ้านทั้งหมดเป็นโรงเรียนเอกชนที่ชาวบ้านช่วยกันก่อสร้างด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง และหวังจะได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางเป็นอย่างยิ่ง เงินเดือนของครูแต่ละโรงเรียนจะมาจากค่าเทอมซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ 100-200 บาท จากจำนวนนักเรียน

¹³ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของ ADRA (Adventist Development and Relief Agency) หน่วยงานที่รับหน้าที่เป็นตัวแทนยูนิเซฟในการแจกอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนประถมในเขตชนบทของโกกั้ง เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2011

เฉลี่ย 100-200 คนต่อโรงเรียน นายเถียนเจียง (田家声) ผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนกั๋วหยาง (果杨小学) หมู่บ้านจีเสียง (吉祥村) ไกล่ซายแดนโกกั้ง-หนันसान (南伞) สะท้อนว่า หากมีงบประมาณมากพอ จะได้นำมาพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น เช่น มีรถรับ-ส่งนักเรียน เพราะปัจจุบันมีนักเรียนถึง 60-70 ที่ต้องเดินเท้าไปกลับวันละ 3-4 โมง ยิ่งถ้าฝนตกจะยิ่งลำบาก เพราะเป็นพื้นที่ภูเขาเสียส่วนใหญ่ หรืออาจจะทำหอพักในโรงเรียน โดยครูก็จะมาอยู่ดูแลนักเรียนด้วยความปลอดภัย ตลอดจนสามารถนำมาเป็นค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียน จะได้ไม่ต้องเดินกลับบ้านช่วงพักกลางวัน ซึ่งนักเรียนบ้านไกลทั้งหลายมักกลับมาเรียนคาบบ่ายล่าช้า

(2) ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา : สิ่งแวดล้อมทั้งในครอบครัวและสังคมโกกั้งล้วนไม่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริมให้เด็กเรียนหนังสือแสวงหาความรู้ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะส่งเด็กเล็กวัย 5-6 ขวบมาเรียนชั้นประถมตอนต้น เหมือนฝากให้ครู-โรงเรียนช่วยเลี้ยง โดยไม่ได้มีเป้าหมายหลักว่าให้มาเล่าเรียนวิชาความรู้ ดังนั้น เมื่อถึงชั้นประถมตอนปลาย เด็กจะอายุราว 13-14 ขวบ ผู้ปกครองก็มักจะให้เลิกเรียน แล้วให้ช่วยทำเกษตรของครัวเรือน ไปทำงานรับจ้าง หรือทำงานในบ่อนคาสิโน¹⁴

ในพื้นที่ที่เศรษฐกิจสังคมยังไม่เจริญเท่าที่ควรนั้น ทักษะคติของชาวบ้านมักไม่ค่อยใส่ใจเรื่องการศึกษา อีกทั้งรูปแบบการผลิตและวิถีชีวิตที่ล้าหลัง ทำให้ลูกหลานในบ้านกลายเป็นกำลังหลักในการทำงานเกษตรของครัวเรือนตั้งแต่วัยเยาว์ อีกทั้งผู้ปกครองในกลุ่มชนชาติส่วนน้อยจำนวนหนึ่งยังเห็นว่า การส่งบุตรหลานไปเรียนไม่คุ้มค่าเท่ากับทำงานที่บ้าน บ้างก็เห็นว่า เด็กยิ่งเรียนสูงจะยิ่งเกียจคร้าน เพราะจบแล้วจะไม่ยอมทำงานที่ใช้แรงงานทางกายอีกเลย (หลี่หุยอีวี่, 2004, น. 7) ส่วนใหญ่จึงให้บุตรหลานเรียนเพียงเล็กน้อยแค่พออ่านออกเขียนได้ซึ่งปัญหานี้จะต้องอาศัยนโยบายของทางการที่จะช่วยผลักดันให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษา ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างอาชีพรองรับ

(3) นักเรียนลดน้อยลง : เหตุการณ์ความไม่สงบในเขตโกกั้งเมื่อปี 2009 ทำให้โรงเรียนที่อยู่ใกล้ชายแดนมีนักเรียนน้อยลงไปเกือบครึ่ง เพราะผู้ปกครองต่างกังวลเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากเด็กๆ ต้องออกเดินเท้าไปเข้าเรียนตั้งแต่เช้ามืด ฟ่ายังไม่สว่าง ซึ่งเป็นช่วงที่ทหารพม่าออกลาดตระเวน สร้างความกังวลเรื่องความปลอดภัยทั้งกับผู้ปกครองและนักเรียน นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังเห็นว่าคุณภาพโรงเรียนในเขตโกกั้งสู้ทางประเทศจีนไม่ได้ จึง

¹⁴ ปัจจุบันเขตโกกั้งมีบ่อนคาสิโนทั้งหมด 24 แห่ง ส่วนใหญ่รองรับลูกค้าชาวจีนเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งสร้างอาชีพที่สำคัญของหนุ่มสาววัยทำงานในโกกั้ง

มักส่งบุตรหลานไปเรียนที่หนันसानแทน เช่น ในหมู่บ้านหยางหลงไจ้ (杨龙寨) และจงไจ้ (中寨) ที่อยู่ติดชายแดนโกกั๋ง-หนันसान มีเด็ก ๆ เข้าไปเรียนที่หนันसानรวมกันราว 70 คน บางส่วนไปเข้าเย็นกลับ แต่ถ้าเป็นครอบครัวที่พอมีฐานะจะส่งไปพักที่ฝั่งหนันसान แล้วค่อยกลับมาเขตโกกั๋งสัปดาห์ละครั้ง ส่วนถ้าเป็นเด็กในตัวเมืองเหล่ก่าย จะไปเรียนอยู่ประจำกันจำนวนมาก

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนว่าโรงเรียนโกกั๋งมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ ผู้ปกครองต่างเห็นว่าโรงเรียนทางพม่าคุณภาพสู้ประเทศจีนไม่ได้ อีกทั้งจีนมีนโยบายการศึกษาภาคบังคับเรียนฟรี 9 ปี จึงดึงดูดให้ผู้ปกครองในเขตโกกั๋งที่ใส่ใจการศึกษา มีฐานะพอสมควร และมีเส้นสายส่งบุตรหลานไปเรียนฝั่งหนันसानกันเป็นส่วนใหญ่

อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้ปกครองชาวพม่าส่งบุตรหลานมาเรียนยังประเทศจีนมากขึ้นนั้น เป็นเพราะส่วนใหญ่มองว่า ภาษาจีนมีความสำคัญกว่าภาษาพม่ามาก อีกทั้งปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลกลางพม่านั้น กำลังมุ่งขยายการเรียนภาษาพม่าให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งนี้ ก็เพื่อลดช่องว่างการสื่อสารของคนในประเทศ ขยายอำนาจปกครองของส่วนกลาง และเพื่อความเป็นปึกแผ่นของชนในชาติ

ภาพประกอบ 6-7 : สภาพโรงเรียนที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างโรงเรียนประถมในอำเภอเจิ้นคัง (ขวา) กับโรงเรียนประถมในชนบทเขตโกกั๋ง (ซ้าย) แม้ว่าหน้าโรงเรียนทั้งสองแห่งนี้จะมีคำขวัญส่งเสริมการศึกษาเช่นเดียวกันว่า “โครงการใหญ่ร้อยปี มีการศึกษาเป็นพื้นฐาน (百年大计，教育为本)”

ทำนองเดียวกัน จากผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียนพม่า 470 คนบริเวณชายแดนเตอหง เมื่อปี 2007 ยังพบว่า มีนักเรียนที่ประสงค์จะมาเรียนเมืองจีนถึง 87% ไม่ประสงค์ 9.8% และไม่ระบุ 3% (ฉางซีกวง, 2009, น. 49) โดยส่วนใหญ่แล้วมาต้องการมาเรียนภาษาจีนเป็นหลัก

เมื่อเป็นเช่นนี้ โรงเรียนทางฝั่งประเทศจีนตามแนวชายแดน จึงมีมาตรการรองรับ นักศึกษาจากฝั่งพม่า อาทิ โรงเรียนประถมเชิงกวานหวันเสี้ยว (城关完小) ในอำเภอเจิ้นคัง ซึ่ง เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 1966 นั้น ปัจจุบันมีนักเรียนรวม 976 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียน สัญชาติพม่า 118 คน คิดเป็น 12% ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ครึ่งหนึ่งเป็นนักเรียนประจำ โดย นักเรียนพม่าจะเรียนรวมกับนักเรียนจีนในแต่ละระดับชั้น เมื่อเรียนจบแล้วจะได้วุฒิการศึกษาที่จะ เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาได้ ภายหลังจากที่จีนประกาศใช้การศึกษาภาคบังคับ 9 ปีทั้งดวันค่าเทอม ให้แก่นักเรียนแล้ว ปรากฏว่ามีนักเรียนพม่ามาเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ด้วยจำนวน นักเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปีการศึกษาหน้าโรงเรียนจึงเตรียมย้ายไปยังพื้นที่ใหม่ ซึ่งอยู่ใกล้ กับด้านชายแดนหนันसान-โกกั้งมากยิ่งขึ้น คาดว่าจะมีเด็ก ๆ ชาวพม่ามาเรียนเพิ่มขึ้นอีกใน อนาคต¹⁵

นอกจากนั้น ยังมีโรงเรียนมัธยมศึกษาหลายเลข 1 ประจำอำเภอเจิ้นคัง ที่ปัจจุบัน มีนักเรียนสัญชาติพม่า 60 คนจากนักเรียนทั้งหมด 1,571 โรงเรียนแห่งนี้เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ ยุคสาธารณรัฐจีนเมื่อปี 1937 เป็นสถานศึกษาที่มีเกียรติคุณและผลงานดีเด่นหลายด้าน จนปี 2007 ได้รับการอนุมัติจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนสู่สากล (ฮั่นป๋น) ให้เป็น “ศูนย์ส่งเสริมภาษาจีนสู่สากลระดับประถม-มัธยมศึกษา” โรงเรียนยังมีโครงการความร่วมมือเพื่อ ส่งเสริมการศึกษาแก่นักเรียนพม่าในพื้นที่ชายแดน นอกจากนี้มีโครงการส่งครูไปแลกเปลี่ยนกับ โรงเรียนในเขตโกกั้งแล้ว ยังมีโครงการสำคัญได้แก่¹⁶

- โครงการสนับสนุนเงินช่วยเหลือค่าครองชีพแก่นักเรียนประจำฐานะยากจน ซึ่ง แม้จะเป็นโครงการสำหรับนักเรียนจีน แต่ก็ครอบคลุมถึงนักเรียนชาวพม่าด้วย โดยแต่ละเทอมจะมี เงินสนับสนุนแก่นักเรียนชั้นมัธยมต้นที่เข้าเกณฑ์ 100 คน เป็นเงินรวม 20,000 หยวน ในจำนวนนี้ เป็นของนักเรียนพม่า 1,500 หยวน

- ปี 2010 ภายใต้งานผลักดันของสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลแห่ง มณฑลอวิ๋นหนาน ยังได้ริเริ่ม “โครงการเด็กเชื้อชาติจีนสืบรากเหง้าสัญจร (中华寻根之旅)” ขึ้น โดยจะพานักเรียนพม่าเชื้อสายจีนมาทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนกับนักเรียนในจีน รวมทั้งพาไปดูงาน กิจการใหญ่ๆ เช่น โรงงานปูนและโรงงานน้ำตาลในเจิ้นคังด้วย เพื่อให้ให้นักเรียนพม่าได้เห็นแนวทาง

¹⁵ ข้อมูลจากการสำรวจโรงเรียนเชิงกวานหวันเสี้ยว เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2011

¹⁶ ข้อมูลจากการสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษาหมายเลข 1 ประจำอำเภอเจิ้นคัง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2011

ประกอบอาชีพในอนาคต เช่น ช่องทางทำกินจากการปลูกอ้อยเพื่อป้อนให้แก่โรงงานน้ำตาลใน
เจิ้นคัง ฯลฯ อันเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาชีพแก่ชาวพม่า

- หลายปีก่อน เมื่อรองเลขาธิการคณะกรรมการมณฑลฉวนหนาน หลี่จีเหิง (李纪恒) ได้มาเยี่ยมชมกิจการของโรงเรียน ได้สนทนากับตัวแทนนักเรียนชาวพม่า พบปัญหาว่า
เมื่อจบชั้นมัธยมปลายแล้ว ไม่สามารถเรียนต่อระดับอุดมศึกษาในจีนต่อไปได้ เพราะขาดทั้งโอกาส
และเงินทุน หลังจากนั้นทางรัฐบาลมณฑลฉวนหนานจึงมีมาตรการให้คัดเลือกนักเรียนชาวพม่าที่
จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้ว ไปเรียนเพิ่มเติมภาษาจีนยังวิทยาลัยหัวเฉียววู่เลี้ยว (华侨补校)
เป็นเวลาหนึ่งปี เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนต่อยังมหาวิทยาลัยในคุนหมิงต่อไป โดยจะ
ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากทางรัฐบาลมณฑลฉวนหนาน ปีการศึกษา 2010 ที่ผ่านมา
ทางโรงเรียนได้คัดเลือกนักเรียนพม่าไปเรียนต่อ 10 คน นายเหอหมิงกู่ย (何明贵) ครูใหญ่
โรงเรียนมัธยมศึกษาหมายเลข 1 อำเภอเจิ้นคัง ยังระบุว่า

มาตรการต่างๆ เหล่านี้ ก็เพื่อเสริมสร้างความกลมกลืนสมานฉันท์ในพื้นที่
ชายแดนจีน-พม่า และสำหรับจีนแล้ว การที่มีผู้เรียนภาษาจีนมากเท่าไรยิ่งนับเป็น
เรื่องที่ดี เพราะสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมให้ภาษาจีนเป็นภาษาสากล

ปัจจุบัน รัฐบาลจีนยังได้ผ่อนปรนการกำกับดูแลกิจการชายแดนเพื่อส่งเสริม
การศึกษาข้ามแดนด้วย โดยมีการก่อตั้งโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียนมิตรภาพ
จีน-พม่า (中缅友谊学校) โรงเรียนป้องกันชายแดน (边防学校) และโรงเรียนด่านเข้าออก
ประเทศ (国门学校) เป็นต้น

ยกตัวอย่างในจังหวัดสิบสองพันนา ด้านชายแดนเทศบาลตำบลตำลั่ว (打落)
อำเภอเหมิงไห่ (勐海) ซึ่งอยู่ติดกับอำเภอเหมิงล่า (猛拉) เขตปกครองพิเศษที่ 4 แห่งรัฐฉาน
ตะวันออก มีโรงเรียนมิตรภาพจีน-พม่าระดับประถมและมัธยมรวม 4 แห่ง มีนักเรียนพม่าเกือบ
220 คนที่ผ่านด่านไป-กลับทุกวัน นับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2007 ทางหน่วยป้องกันชายแดนสิบ
สองพันนา จึงได้เปิด “ช่องทางสีเขียว” แก่เด็กนักเรียนเหล่านี้ โดยเพียงแสดงบัตรนักเรียนที่ทาง
โรงเรียนออกให้ ก็จะสามารถเข้าออกได้โดยยกเว้นการตรวจ อีกทั้งขยายเวลาเปิดปิดด่านจากเดิม
8:00-18:00น. เป็น 6:30-22:00น. (ซินหัวหวาง, 2009, ตุลาคม 27)

ทำนองเดียวกันที่จังหวัดเต๋อหง มีหมู่บ้านชายแดนอวิ๋นจิง (云井) ที่ได้รับการ
ขนานนามว่า “หนึ่งหมู่บ้านเชื่อมสองประเทศ” เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ชาวไตอาศัยอยู่รวมกันมาแต่

เดิม และเพิ่งถูกแยกออกจากกันก็เพราะเส้นเขตแดนประเทศ ชาวบ้านจึงไปมาหาสู่กันเป็นเรื่องปกติ ใกล้กับสถานีป้องกันชายแดนเพียง 200 เมตร เป็นที่ตั้งของโรงเรียนประถมป้องกันชายแดนอวิ๋นจิ่ง ที่ให้สวัสดิการ “ฟรี 2 เพิ่ม 1” แก่เด็กพม่าเช่นเดียวกับเด็กจีนด้วย ทำให้มีนักเรียนพม่าเข้าไปเรียนกลับถึง 50 คน คิดเป็น 43% ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ทางโรงเรียนจึงทำบัตรผ่านแดนให้แก่ นักเรียนเหล่านี้ฟรี พร้อมทั้งติดตั้งกล้องวงจรปิด 24 ชั่วโมงบริเวณสองข้างทางช่องผ่านแดน เพื่อสอดส่องป้องกันพฤติกรรมผิดกฎหมายและพิทักษ์รักษาความปลอดภัยให้แก่เด็ก ๆ พม่าที่ข้ามมาเรียนฝั่งจีนด้วย (ซินหัวหวางอวิ๋นหนาน, 2011, มิถุนายน 2)

ส่วนที่เมืองหลินเซียง โรงเรียนด่านเข้าออกประเทศชุดแรกในอำเภอชายแดน 3 แห่ง ได้แก่ เกิงหม่า (耿马) เจิ้นคัง (镇康) และเซียงหยวน (沧源) ได้สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเพื่อให้แต่ละโรงเรียนใช้งานเมื่อปลายปี 2010 ซึ่งจะสร้างความสะดวกปลอดภัยให้แก่ นักเรียนพม่าที่มาเรียนระดับประถม-มัธยมในพื้นที่กว่า 1,000 คน ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนประถมเซียงเจียงหวั่นเสี่ยวต้าบลเหมิงติง (孟定下城完小) ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 1,175 คน เป็นชนชาติส่วนน้อย 516 คน และเป็นชาวพม่า 28 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของชาวพม่าที่เข้ามาทำการค้าในเหมิงติง และมีบางคนที่อยู่ประจำกลับบ้านเฉพาะตอนสุดสัปดาห์ เกี่ยวกับประเด็นนี้ นายเจิ้งเจี้ยนหัว อดีตครูใหญ่วิทยาลัยครูศาสตร์หลินเซียง ให้ความเห็นว่า

โรงเรียนบริเวณด่านเข้าออกประเทศจะส่งผลให้การศึกษาในพื้นที่เขต/อำเภอชายแดนค่อย ๆ มีมาตรฐานมากขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การยกระดับคุณภาพประชากรในเขตชนชาติส่วนน้อยตามแนวชายแดน เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมมิตรภาพอันดีระหว่างจีนกับพม่า (เหวินหมินหวาง, 2010, ธันวาคม 24)

บทบาทของการศึกษา : จากความมั่นคงของมนุษย์สู่ความมั่นคงแห่งรัฐ

ถึงแม้ว่าการศึกษาจะถูกมองเป็นประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ในระดับปัจเจกชน แต่ในทัศนะของจีนแล้ว ความมั่นคงทางการศึกษาจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม และก้าวสู่การเป็นสังคมกินดีอยู่ดี หรือ เลี้ยวคัง (小康) ตามทฤษฎีสังคมนิยมของจีน และสูงสุดคือความมั่นคงแห่งรัฐ ขณะเดียวกัน การศึกษาตามแนวพรมแดนเป็นพื้นที่ที่ต้องมีนโยบายเฉพาะ เนื่องจากความสงบสุขของพื้นที่ชายแดนคือรากฐานสู่ความกลมกลืน

สมานฉันท์ของประเทศ ขณะที่การศึกษาประชาชาติในพื้นที่ดังกล่าวคือรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชนชาติ เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชน และบำรุงเสถียรภาพบริเวณชายแดนไว้ได้อย่างมั่นคง (หวังกั๋วเจียง, 2009, น. 74)

ปัจจุบัน รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับพื้นที่บริเวณชายแดนเป็นอย่างมากโดยมองข้ามประเด็นความมั่นคงระดับปัจเจกชนไปสู่ ประเด็นความมั่นคงข้ามรัฐ (跨国安全) และสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ (民族认同) หรือสำนึกร่วมแห่งชาติรัฐ (国家认同)

สำหรับปัญหาความมั่นคงข้ามรัฐนั้น จีนมองว่าเป็นผลพวงส่วนหนึ่งจากยุคหลังสงครามเย็น เป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า ความมั่นคงไม่ตามแบบ (非传统安全) ซึ่งหากกล่าวตามนิยามของ陸忠伟 (陆忠伟) แล้ว ความมั่นคงข้ามรัฐ ครอบคลุมปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในระดับรัฐ ระดับภูมิภาค และระดับโลก อาทิ ขบวนการก่อการร้าย การค้าของเถื่อนและยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ การอพยพย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย โรคระบาด และมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นประเด็นปัญหาที่ข้ามพรมแดนแห่งรัฐทั้งสิ้น จากปัจจัยความไม่มั่นคงรูปแบบใหม่ดังกล่าว ย่อมสร้างแรงกดดันและเป็นความท้าทายต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนอันยาวนาน ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาชนชาติข้ามแดนได้ (เหอเยว่, 2006, น. 89)

โดยปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ การถูกแทรกซึมจากลัทธิก่อการร้ายได้ง่าย รวมทั้งหากเศรษฐกิจในพื้นที่ยังด้อยพัฒนา ย่อมมีโอกาสที่ชาวบ้านในพื้นที่จะหารายได้ด้วยช่องทางที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนอันยาวนานที่มีภัยคุกคามด้านยาเสพติดเป็นทุนเดิม ในช่วงทศวรรษ 1980-1990 พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำมีชื่อเสียงโด่งดังในเรื่องการผลิตยาเสพติด เมื่อผนวกพร้อมกับพื้นที่ชายแดนตะวันตกเฉียงใต้ของจีน (ที่รวมอินโดจีนด้วย) จะกลายเป็นเขต “สามเหลี่ยมทองคำยักษ์” ที่ครอบคลุมห่วงโซ่การผลิตยาเสพติดตั้งแต่การเพาะปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูป และส่งออกครบวงจร จากสถิติของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime - UNODC) ระบุว่า ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา พื้นที่ปลูกฝิ่นทางตอนเหนือของพม่าและลาวครอบคลุมอาณาเขตราว 1.3-1.4 ล้านไร่ จีน¹⁷ ผลิตฝิ่นได้ราว 1,500-2,000 ตันต่อปี และเฮโรอีนอีก 120-150 ตันต่อปี ซึ่งเขต “สามเหลี่ยมทองคำยักษ์” นี้เป็นที่อยู่อาศัยของชนชาติข้ามแดนถึง 16 ชนชาติ ซึ่งยังเป็นประชาชนกลุ่มที่ยากจน จึงถูกยั่วยวนด้วยการค้ายาเสพติดได้ง่าย (เหอเยว่, 2006, น. 89) จึงเห็นได้ว่า การจะ

¹⁷ 1 ไร่จีน (亩) = 666.7 ตารางเมตร

สร้างกำแพงป้องกันความมั่นคงไม่ตามแบบเหล่านี้ได้นั้น จะต้องเริ่มจากการให้วิชาความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ลุ่มเสี่ยงดังกล่าว ตลอดจนการสร้างอาชีพทดแทน และพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ควบคู่ไปด้วยกัน

ยกตัวอย่างกรณี พื้นที่เขตโกกั้งซึ่งเริ่มปลูกฝิ่นมาตั้งแต่สมัยเป็นดินแดนอาณานิคมอังกฤษ จึงกลายเป็นอาชีพและรายได้หลักของชาวโกกั้งมาเกือบศตวรรษ กระทั่งปี 2000 เริ่มมีนโยบายห้ามปลูกฝิ่น ก่อนจะปราบปรามการปลูกฝิ่นได้สำเร็จในปี 2002 หลังจากนั้น จึงมีโครงการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยสภาพภูมิประเทศในเขตโกกั้งนั้น เหมาะสมแก่การปลูกอ้อยและข้าวโพดเป็นอย่างมาก กอปรกับรัฐบาลจีนมีนโยบายแก้ปัญหาความยากจนตามแนวชายแดนอวิ้นหนานอยู่แล้ว จึงได้จัดตั้งโรงงานน้ำตาลขึ้นที่อำเภอเจิ้นคัง โดยถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักในความสนับสนุนของรัฐบาล และก่อตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลการปลูกอ้อยขึ้น เป็นหน่วยงานบัญชาการคอยรับซื้อผลผลิตของชาวบ้านรวมทั้งผลผลิตจากเขตโกกั้งด้วย เพื่อนำไปแปรรูปเป็นน้ำตาลต่อไป ในขณะที่ภาคการศึกษาบริเวณชายแดนดังกล่าว อวิ้นหนานก็มุ่งให้การศึกษาและโอกาสทางอาชีพแก่นักเรียนชาวพม่าจากโกกั้งตั้งที่กล่าวไว้แล้ว¹⁸ ซึ่งถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อความมั่นคงของมนุษย์

สำหรับปัญหาลำนี้กร่วมทางชาติพันธุ์หรือสำนึกร่วมแห่งชาติรัฐนั้น ที่ผ่านมานี้เนื่องจากพื้นที่ที่กลุ่มชนชาติข้ามพรมแดนอาศัยอยู่นั้นส่วนใหญ่จะเป็นเขตเทือกเขาสูงชัน การคมนาคมยังไม่สะดวกมากนัก ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนกลางเป็นหลัก และส่วนใหญ่ไม่เคยออกจากเขตเทือกเขาที่ตนอาศัยอยู่ จึงไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศจีน ดังนั้น สิ่งที่รัฐบาลจีนกังวลคือ ในทัศนะของครอบครัวชนชาติข้ามพรมแดนทั้งหลาย การอบรมสั่งสอนจะขาด “มโนธรรมเกี่ยวกับประเทศ” พวกเขาจะรับรู้โลกภายนอกก็แต่พื้นที่หรืออาณาเขตที่ตนสามารถเดินทางไปถึง ดังนั้น นักเรียนข้ามพรมแดนส่วนใหญ่จึงมีสำนึกร่วมแห่งชาติรัฐหรือสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมจีน(ฮั่น-ผู้วิจัย)เบาบางมาก (เหอเยว่ และ เกาหง, 2010, น. 39) อนึ่ง หากจะกล่าวถึงสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์แล้ว ในนัยของรัฐบาลจีนย่อมหมายถึง ชนชาติฮั่น มากกว่าจะหมายถึงชนชาติส่วนน้อยแต่ละกลุ่ม

ประเด็นนี้จึงเป็นแรงผลักดันให้จีนแก้ปัญหาให้นักเรียนจีนไหลออกไปยังเพื่อนบ้าน และพัฒนาการศึกษาของจีนให้แข็งแกร่งขึ้น เพื่อเป็นฝ่ายดึงดูดให้เพื่อนบ้านข้ามแดนมาเรียนกันแทน ซึ่งนโยบายที่ใช้ส่วนหนึ่งก็หยิบยืมมาจากประเทศอื่น ปัจจุบัน จีนเริ่มตระหนักมากขึ้นว่า

¹⁸ ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ชายแดนจีน-พม่า ระหว่างวันที่ 6-15 กรกฎาคม 2011

ศักยภาพด้านการศึกษาของประเทศหนึ่ง ไม่เพียงแสดงออกด้วยระบบการศึกษาในพื้นที่เมือง ศูนย์กลางเท่านั้น แต่ยังต้องแสดงออกในพื้นที่ชายแดนด้วย สภาพการศึกษาของกลุ่มชนชาติข้ามแดน หากไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขในเร็ววัน ก็ย่อมจะกระทบโดยตรงกับการพัฒนาที่ประสานสอดคล้องกันของหมู่ชนในชาติ เสถียรภาพทางสังคมชายแดน และภาพลักษณ์ของรัฐในเวทีระหว่างประเทศ ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนประถม-มัธยมตามตำบลชายแดน จึงมิใช่ประเด็นทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังเป็นประเด็นทางการเมือง ซึ่งกระทบกับความมั่นคงทางวัฒนธรรมของจีนตลอดแนวพรมแดนอันยาวไกลด้วย รัฐบาลจีนจึงมุ่งเน้นนโยบายการศึกษาที่จะทำให้นักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากนโยบายการศึกษาของรัฐอย่างเต็มที่ เพื่อให้พวกเขา รู้สึกภาคภูมิใจที่เกิดเป็นชาวจีน (เหอเยว่ และ เกาหง, 2010, น. 40-41) จนเกิดความรู้สึกรักและภักดีต่อประเทศชาติ ฉะนั้น เป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาของจีนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชนชาติอย่างอันยาวนานแล้ว จึงมุ่งดึงความรู้สึกของเยาวชนจากสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ให้หันเข้าสู่สำนึกร่วมทางชาติรัฐ ทั้งนี้ ก็เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ และความมั่นคงแห่งรัฐนั่นเอง

จึงเห็นได้ว่า นโยบายสิทธิพิเศษของรัฐบาลจีนยุคใหม่ ไม่เพียงดึงดูดความสนใจของประชาชนตามแนวชายแดนจีนเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เด็ก ๆ ชาวจีนที่เคยข้ามแดนไปเรียนยังประเทศรอบข้างทยอยกลับไปเรียนยังประเทศจีนเกือบหมด อีกทั้งยังดึงดูดความสนใจของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้พรมแดนจีนด้วย โดยไม่เพียงเพิ่มจำนวน “นักเรียนต่างชาติ” ให้เข้าไปเรียนในดินแดนจีนมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีการนำรูปแบบการจัดการศึกษาของจีนไปใช้ พร้อมด้วยตำราเรียน แบบข้อสอบ รวมทั้งนำเข้าครูจากประเทศจีนด้วย อาจกล่าวได้ว่า ระบบการศึกษาชายแดนอันยาวนานได้แผ่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศข้างเคียง ซึ่งถือเป็นอำนาจละมุน (Soft Power) ประเภทหนึ่งของจีน โดยอาศัยการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นเครื่องมือในการแผ่ขยายอุดมคติและวัฒนธรรมจีนไปพร้อมกับการศึกษา ที่สำคัญฝ่ายเสนอนโยบายการศึกษาของทางการอันยาวนาน ยังสรุปไว้ว่า

เป้าหมายปลายทางแห่งการแผ่ขยายอิทธิพลทางการศึกษาของประเทศจีน และมณฑลอานฮุยนั้น คือต้องการให้วัฒนธรรมจีนเคียงคู่ไปกับการเจริญเติบโตของประเทศเหล่านั้น ประทับตรา “ประเทศจีน” ไว้อย่างแน่นหนาบนหนทางการพัฒนาของพวกเขา เมื่อถึงเวลานั้น จีนจะอาศัยเส้นทางคมนาคมที่

สะดวกรวดเร็วขึ้นภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ในการมุ่ง
สู่มหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรอินเดีย ตลอดจนทั่วโลก (ฉางซีกง, 2009, น. 85)

สรุป

นโยบายด้านการศึกษาของจีนต่อโรงเรียนชายแดนอินทนน-พม่า นั้น มักถูกตีความหรือเป็นเงาตามหลังนโยบายด้านความมั่นคงของพื้นที่ชายแดนเป็นสำคัญ โดยเน้นที่ความมั่นคงของมนุษย์เป็นประเด็นรอง หนึ่ง ในทัศนะของรัฐบาลจีนแล้ว ความมั่นคงของพื้นที่ชายแดนมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทั้งยังขึ้นอยู่กับปัจจัยการเมืองในประเทศและระหว่างประเทศด้วย โดยในยุคก่อนสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น จีนได้ยกระดับการศึกษาของมณฑลอินทนนให้มีความสำคัญเทียบเท่ากับการป้องกันชายแดน และสร้างความกลมกลืนในหมู่ประชาชนที่เป็นประเด็นหลัก ต่อมาในยุคสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนต้น การศึกษากลายเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือรับใช้การเมืองชนชั้นกรรมาชีพ ที่มุ่งตอบสนองต่ออุดมการณ์ลัทธิสังคมนิยม เน้นความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันของชาติ โดยยังไม่เห็นภาพการศึกษาที่มุ่งสร้างความมั่นคงของมนุษย์เท่าที่ควร ชำร่วยยังต้องประสบกับวิกฤติด้านการศึกษาจากช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม อันทำให้ระบบการศึกษาของอินทนนและทั่วประเทศจีนบอบช้ำอย่างแสนสาหัส เกิดปรากฏการณ์เยาวชนจีนไหลไปเรียนยังประเทศข้างเคียงจำนวนมาก กว่าการศึกษาในพื้นที่ชายแดนจะเข้าสู่วิถีปกติได้ ก็หลังจากรัฐบาลกลางได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดกว้างไปแล้วกว่าสิบปี ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา อำนาจรวมแห่งรัฐของจีนได้แข็งแกร่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลกลางและรัฐบาลอินทนนได้ดำเนินนโยบายการศึกษาชายแดนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การศึกษาตามแนวชายแดนได้รับการพัฒนาไปอย่างขนานใหญ่ กระทั่งในปัจจุบัน ความมั่นคงตามแนวชายแดนของจีน ยังมีนัยที่ขยายกว้างออกไปถึงเรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ ซึ่งครอบคลุมประเด็นความมั่นคงข้ามรัฐและ สำเนิกร่วมทางชาติพันธุ์หรือสำเนิกร่วมแห่งชาติรัฐ เกี่ยวกับเรื่องนี้ จีนเลือกใช้นโยบายการศึกษามาเป็นสะพานเชื่อมความมั่นคงดังกล่าว จากความมั่นคงของมนุษย์ในเชิงปัจเจกชนที่จะเข้าถึงการศึกษา ไปสู่เสถียรภาพและความสมานฉันท์ทางสังคมของพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศ ตลอดจนเพื่อขยายอำนาจทางวัฒนธรรมจีนสู่สากล

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาตามแนวพรมแดนอินทนน-พม่า เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงแห่งรัฐของจีนนั้น อีกด้านหนึ่งก็สร้างความกังวลใจแก่รัฐบาลพม่าด้วย เนื่องจากบริเวณแนวชายแดนเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนชาติข้ามพรมแดนมาแต่เดิม จึงมีลักษณะ “ความเป็นจีน” สูงกว่า “ความเป็นพม่า” ดังนั้น รัฐบาลพม่าจึงต้องมีนโยบายตั้งรับ โดยได้

กำหนดให้มีการสอนภาษาพม่าตั้งแต่โรงเรียนประถมศึกษา และส่งครูพม่าเข้าไปยังพื้นที่ชายแดนมากขึ้น จากเดิมที่ปล่อยให้เขตปกครองพิเศษต่าง ๆ บริหารจัดการโดยลำพัง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ หากใช้ประเด็นความมั่นคงของมนุษย์เป็นตัวตั้งแล้ว เราก็จะเห็นปฏิสัมพันธ์ของประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงต่อกันได้ชัดเจน ประเด็นคำถามที่ว่าก็คือ หนึ่ง การที่จีนเน้นความมั่นคงแห่งรัฐผ่านการศึกษาตรงบริเวณชายแดนอินทนนท์-พม่านั้น จะนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ได้หรือไม่ สอง การที่จีนมีทฤษฎะว่าวัฒนธรรมจีนควรอยู่เคียงคู่ไปกับความเจริญของประเทศเพื่อนบ้านด้วยการประทับตรา “ประเทศจีน” ให้แน่นหนาอยู่ท่ามกลางการพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้านนั้น แท้จริงแล้วคือทฤษฎะที่พึงประสงค์หรือไม่ สาม จีนทราบและตระหนักถึงความวิตกกังวลของพม่าด้วยหรือไม่ ในกรณีที่จีนพยายามทำให้เยาวชน (นักเรียน) พม่ามีความเป็นจีนสูงกว่าความเป็นพม่า ทั้งสามประเด็นนี้ต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ เมื่อดำเนินการในประเด็นหนึ่ง ประเด็นนั้นก็必将ส่งผลไปสู่อีกประเด็นอย่างแยกกันไม่ออก เหตุฉะนั้น หากประเด็นเหล่านี้ (ซึ่งอาจมีมากกว่าที่ยกมา) จะนำไปสู่การก่อให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ความมั่นคงของมนุษย์นั้นก็จะเป็นคนละเกณฑ์กับที่สหประชาชาติให้ไว้ คือเป็นเกณฑ์ของจีนเอง ส่วนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวหรือไม่อย่างไรนั้น ย่อมเป็นประเด็นที่พึงติดตามต่อไป

ตารางที่ 1

เส้นพรมแดนระหว่างมณฑลยูนนานกับประเทศเวียดนาม พม่า และลาว

ประเทศที่มีพรมแดนติดกับจีน	จังหวัด/เมืองในยูนนาน	ความยาวเส้นพรมแดน (กิโลเมตร)
เวียดนาม	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติม้ง-จ้วงเหวินชาน	438
	เมืองผู่เอ๋อร์	67
	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติอาข่า-โลโลหงเหอ	848
พม่า	เมืองเป้าชาน	167.8
	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติไต-คะฉิ่นเต๋อหง	508
	เมืองหลินชาง	294
	เมืองผู่เอ๋อร์	303
	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติไตสิบสองพันนา	288.5
	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติลีชอญเจียง	450
ลาว	เมืองผู่เอ๋อร์	116
	จังหวัดปกครองตนเองชนชาติไตสิบสองพันนา	677.8

ที่มา : ฉางซีกวง. (2009, p. 12)

ตารางที่ 2

ระดับการศึกษาเฉลี่ยของชนชาติส่วนน้อย 11 ชนชาติที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนอินทนนท์ (ปี)

สถิติเมื่อปี 2006

ชนชาติ	ระดับการศึกษาเฉลี่ย	ชนชาติ	ระดับการศึกษาเฉลี่ย
อาข่า(哈尼族)	4.74	ปะลั่ง(布朗族)	4.80
ไต(傣族)	5.76	นุ่(怒族)	4.77
ลีซอ(傈僳族)	4.37	ปะหล่อง(德昂族)	4.90
ว้า(佤族)	4.85	เตอรูง(独龙族)	5.13
มูเซอ(拉祜族)	4.07	จื๋นอ(基诺族)	6.26
คะฉิ่น(景颇族)	5.93		

ที่มา : เชี่ยวอิง. (25 ตุลาคม 2010)

ตารางที่ 3

อัตราผู้ไม่รู้หนังสือของชนชาติส่วนน้อย 11 ชนชาติที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนอินทนนท์ (%)

สถิติเมื่อปี 2006

ชนชาติ	อัตราผู้ไม่รู้หนังสือ	ชนชาติ	อัตราผู้ไม่รู้หนังสือ
อาข่า(哈尼族)	29.95	ปะลั่ง(布朗族)	23.50
ไต(傣族)	15.79	นุ่(怒族)	32.09
ลีซอ(傈僳族)	32.85	ปะหล่อง(德昂族)	21.29
ว้า(佤族)	23.65	เตอรูง(独龙族)	33.07
มูเซอ(拉祜族)	23.77	จื๋นอ(基诺族)	17.25
คะฉิ่น(景颇族)	15.87		

ที่มา : เชี่ยวอิง. (25 ตุลาคม 2010)

ตารางที่ 4

สถิตินักเรียนชาวพม่าบริเวณชายแดนอินทนนท์ที่เข้ามาเรียนยังเมืองหม่างซือ
จังหวัดปกครองตนเองชนชาติไต-คะฉิ่นต๋องหง ระหว่างปี 2000-2007

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน (คน)							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ประถมศึกษา	156	154	157	158	177	229	284	333
มัธยมศึกษา	10	10	10	16	13	23	37	20
รวม	166	164	167	174	190	252	321	353

ที่มา : นางซีกวง. (2009, p. 48)

แผนที่ที่ 1

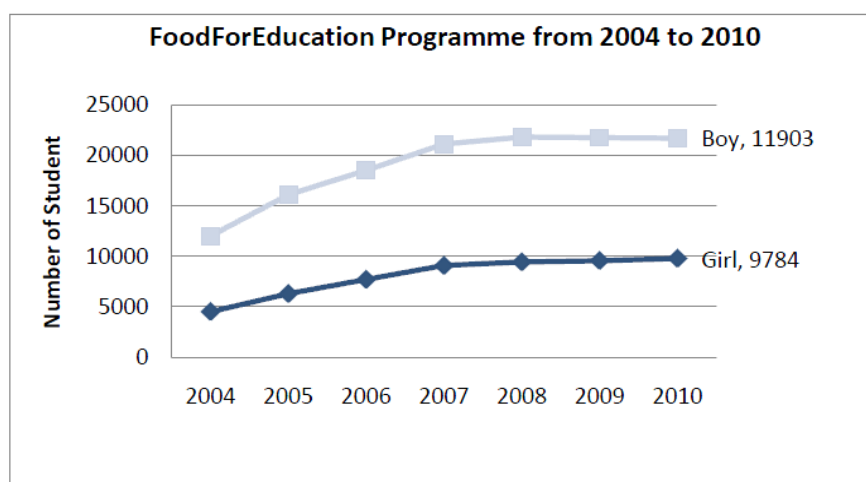
สัดส่วนคนจนต่อประชากร (Poverty Incidence)
ในตำบลชายแดนมณฑลอินทนนท์ เมื่อปี 2006

ที่มา : เซียวอิง. (25 ตุลาคม 2010)

หมายเหตุ : สีเข้ม แสดงสัดส่วนคนจนต่อประชากรยิ่งมาก

แผนภูมิที่ 2
จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารเพื่อการศึกษา (FFE)
ในเขตปกครองพิเศษโกกั๋ง ระหว่างปี 2004 – 2010

ที่มา : Food For Education Programme : 2010-2011 Annual Report.

WFP Laukai Sub Office (2011, p. 5)

แผนที่ 1

แผนที่มณฑลยูนนานแสดงการแบ่งเขตปกครองท้องถิ่นและประเทศข้างเคียง

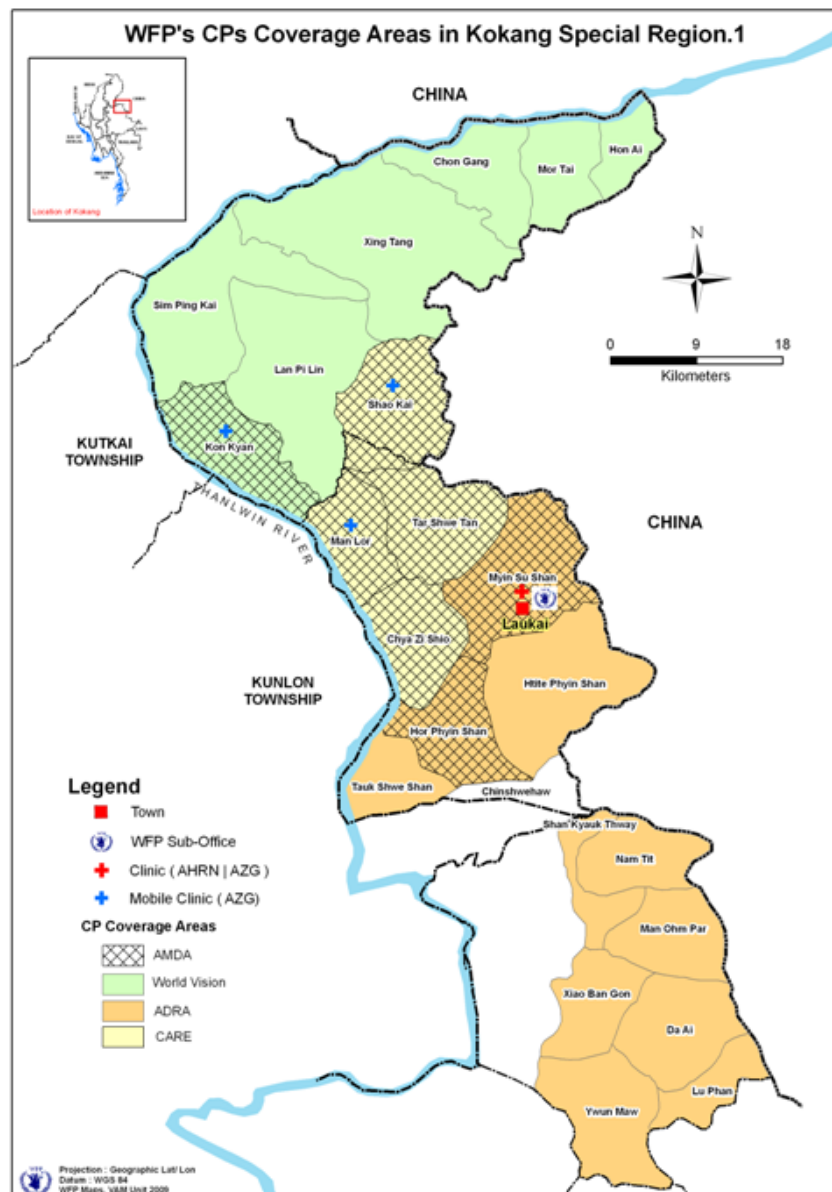

ที่มา : ปรับปรุงจาก <http://www.yunnan-roads.com/yunnan-roads/yunnan-map.htm>

สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2554

แผนที่ 2

พื้นที่รับผิดชอบขององค์กรระหว่างประเทศที่เป็นภาคีกับ WFP
ในเขตปกครองพิเศษโกก้าง (ปี 2009)

ที่มา : WFP Laukai Sub Office (2011)

แผนที่ 3

พื้นที่ในความอุปถัมภ์ของ WFP ผ่านภาคีองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ในเขตปกครองพิเศษโกก้าง

ที่มา : Food For Education Programme: 2010-2011 Annual Report . WFP Laukai Sub Office (2011, p. 3)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ความมั่นคงของมนุษย์ : ยุทธศาสตร์ใหม่การพัฒนา, บทความพิเศษ โครงการข่าวสารทิศทาง

ประเทศไทย โดยการสนับสนุนของ สกว. (2547) สืบค้นจาก

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q4/article2004oct22p10.htm>

สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2011.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2554). *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจอรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

วิบูลย์ ตั้งกิตติภาภรณ์. (16 กันยายน 2548) *นโยบายความมั่นคงของจีนในโลก 3 ยุค*, เอกสาร

ประกอบการบรรยาย วิชาหัวข้อพิเศษทางประวัติศาสตร์: จีนกับความมั่นคงโลก

(HI 6901). สืบค้นจาก [http://www.fareastlegalthailand.com/images/1137549410/](http://www.fareastlegalthailand.com/images/1137549410/China-11.pdf)

China-11.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2554.

ภาษาจีน

กลุ่ม “นักเรียนต่างชาติ” บริเวณชายแดนจีน-พม่า (中缅边境的 “留学生” 群落).

(4 มีนาคม 2004). สืบค้นจากฮวาเซี่ยหวาง

<http://www.huaxia.com/zk/tx/00184596.html>.

สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2011.

กิจการด้านการศึกษาของอวิ้นหนานพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่ยังคงล้าหลังพื้นที่พัฒนาแล้วสิบปี

(我省教育事业快速发展 但仍落后发达地区十年). (9 พฤษภาคม 2011).

สืบค้นจากอวิ้นหนานหวาง http://yn.yunnan.cn/html/2011-05/09/content_1603055.htm

สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2011.

จงกั๋งอวิ้นหนานเล็งเชวียนฉวนปู่เค่อถี้จู่, (2002, พฤศจิกายน). การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ชน

ชาติส่วนน้อยบริเวณชายแดนกับการพัฒนาสังคมกินดีอยู่ดี (发展边疆民族地区

教育与建设小康社会). *อวิ้นหนานหมินจู่เสวียย่วนเสวียเป้า* 19(6): 13-18.

จงฮว่าเหวินหมินกังเหอกั๋วอู้จื้อเจียวอู๋ฝ่า: ฉบับอรรถาธิบาย (中华人民共和国义务教育

法: 注释本). เปยจิง: ฝ่าลี่วู่ชูปานเล้อ, 2011.

- เจิ้งหม่านเซา หยางจงหลง และ ฉิวหลิน. (2004). การศึกษาของชนชาติส่วนน้อยในอวิ้นหนาน : การพัฒนา ความท้าทาย และนโยบาย (云南少数民族教育：发展、挑战和政策). สืบค้นจากศูนย์วิจัยระบบการศึกษาประเทศจีน มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย http://www.tc.columbia.edu/centers/coce/pdf_files/a11.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2011.
- เจิ้งฉวิน และ เว่ยน่า. (2009, มิถุนายน). ความสามัคคีกลมเกลียวของชนชาติคือฐานหินที่จะพิทักษ์เสถียร ภาพชายแดน (民族团结和谐是维护边疆稳定的基石). เจิ้งจิง กววนฉา : 42-44.
- ฉางซีกง. (2009). การวิจัยยุทธศาสตร์แผ่ขยายการศึกษาในพื้นที่ชายแดนมณฑลยูนนานสู่สามประเทศข้างเคียง (中国云南边境教育向周边三国辐射的战略研究). อวิ้นหนาน: อวิ้นหนานเลิ่งเจี๋ยวี่เคอเสวียเหยียนจิว่วน.
- เซียวอิง. สถานการณ์ความยากจนในชนบทชายแดนอวิ้นหนาน (云南边境农村贫困现状). สืบค้นจาก http://www.chinareform.org.cn/people/x/xiaoying/Article/201010/t20101025_48395.htm. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2011.
- บรรจุการทู่ก่าลังป๋มเพาเซวียการบุคคลชนชาติส่วนน้อยเข้าสู่ “แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะกลางและยาวของมณฑลอวิ้นหนาน” (大力培养少数民族人才列入《云南省中长期人才发展规划》). อวิ้นหนานหมินจู่ (16) : 14-15.
- ฝ่ายป้องกันชายแดนจีนเปิด “ช่องทางสีเขียว” แก่เด็กนักเรียนพม่า (中国边防为缅甸儿童入境求学开通“绿色通道”). (27 ตุลาคม 2009). สืบค้นจากซินหัวหว่าง <http://edu.geo-show.com/200910/26/2062.shtml> สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2011.
- พัฒนาการด้านการศึกษาชนชาติของอวิ้นหนานโดยสังเขประหว่างปี 1949-2000 (云南民族教育发展 概述 1949-2000). สืบค้นจากเว็บไซต์คณะกรรมการกิจการชนชาติมณฑลอวิ้นหนาน <http://www.ynethnic.gov.cn/Item/1909.aspx> สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2011.
- เมืองหลินซางชายแดนอวิ้นหนานมี “นักเรียนต่างชาติน้อย” จำนวนหนึ่ง (云南边境临沧市有批“小留学生”). (24 ธันวาคม 2010). สืบค้นจากเหวินหมินหว่าง

<http://society.people.com.cn/GB/41158/13577333.html> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2011.

รายงานพิเศษ: ห้องเรียนนานาชาติใน “หนึ่งหมู่บ้านสองประเทศ” บริเวณชายแดนจีน-พม่า (特写: 中缅边境“一寨两国”里的国际学堂). (2 มิถุนายน 2011). สืบค้นจาก ชินหัวหว่างอวีนหนาน http://www.yn.xinhuanet.com/newscenter/2011-06/02/content_22919825.htm.

สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2011.

สวี่เจียนซุ่น และ อู่เจิ้งฟู่. (2007, มิถุนายน). รายงานการสำรวจนโยบายการศึกษาประชาชาติของ มณฑลอวิ้นหนาน (云南省民族教育政策考察报告). กว่างซี หมินจูต้าเสวีย เสวียเป้า : 12-16.

สวี่หนูเจียง. (2009, กรกฎาคม). การศึกษาชนชาติอวิ้นหนานภายใต้มุมมองของจีนใหม่ (新中国视阈下的云南民族教育). จกั๋งอวิ้นหนานเส็งเหว่ยต้างเสวียเป้า 10(4): 31-33.

สุนทรพจน์ของนายไป่สัวเจิง ประธานเขตปกครองตนเองโกกั๋ง ในพิธีฉลองการก่อตั้งเขตปกครองตนเองโกกั๋ง (果敢自治区主席白所成在果敢自治区庆典会上的讲话). กั๋ว ก่านโจวเป้า. 15 พฤษภาคม 2011 : 1.

หลี่หวยอวิ้ว. (2004). ปัญหาที่ยากและการคิดทบทวนเกี่ยวกับระบบการศึกษาในหมู่ชนชาติส่วนน้อยบริเวณชายแดนอวิ้นหนาน (云南边境地区少数民族教育的困惑与反思). หมินจูเจียอวิ้วเหยียนจิ่ว 15(65): 5-9.

หลัวซุนเหมย. (2007, พฤศจิกายน). ระบบการศึกษาของโรงเรียนในเขตหลินชางมณฑลอวิ้นหนาน สมัยราชวงศ์ชิง (清代云南临沧地区的学校教育). หลินชางซือฟานเกาเต็ง จวนเคอเสวียเสี่ยวเสวียเป้า 16(4): 29-33.

หวังกั๋วเจียง. (2009, พฤษภาคม). สถานการณ์ปัจจุบันและการพิจารณาทบทวนระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ชนชาติชายแดนอวิ้นหนาน (云南边境民族地区基础教育的现状及思考). เหอเป่ยซือฟานต้าเสวียเสวียเป้า 11(5): 71-74.

เหอเยว่. (2006, กันยายน). ปัญหาชนชาติข้ามแดนอวิ้นหนานในมุมมองความมั่นคงไม่ตามแบบ (非传统安全视角下的云南跨境民族问题). อวิ้นหนานหมินจูต้าเสวียเสวียเป้า 23(5): 86-91.

เหอเยว่ และ เกาหง. (2010, กรกฎาคม). ปัญหาการศึกษาของชนชาติข้ามแดนอินหนานในมุมมองความมั่นคงทางวัฒนธรรม (文化安全视角下的云南跨境民族教育问题). อินหนานซือฟานต้าเสวียเสวียเป้า 42(4): 35-41.

ภาษาอังกฤษ

Amartya Sen. (2002, January 2-4). *Basic Education and Human Security*. Available from http://www.hegoa.ehu.es/dossierra/seguridad/Basic_education_and_human_security.pdf. Accessed May 30, 2011.

Li Chenyang (2010), "China's Policies towards Myanmar: A Successful Model for Dealing with the Myanmar Issue?", in *Myanmar : Prospect for Change*, Singapore : Select Publishing, Konrad-Adenauer-Stiftung, Yunnan University, p. 177-204

Mika Toyota. (2003, March). Contested Chinese identities among ethnic minorities in the China, Burma and Thai borderlands. *Ethnic and Racial Studies*. 26(2). pp. 301–320

World Food Programme (WFP). (2011, February) *Food For Education Programme: 2010-2011 Annual Report*. Laukai Sub Office.

Xiaolin Guo. (2009, December 2) *Peace, Conflict, and Development on the Sino-Burmese Border*. Institute for Security & Development Policy. Stockholm (13): 1-3.